СИХДЕ ЯЛАТ ДIАЛУЛГА!

КХОАНА СОВЕТСКИ НАХА ДЕЗДЕРГДА СССР ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТА ДИ

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 89 (3941). | Шоатта, 25 июль, 1964 шу. | Мах. 2 кеп.

ЛоархIамера денош

Семилетка ялхлагIча шера ялат чуэцара балхаш кхехаш да укх деношка республика кхиэка. Нохч-ГIалгIайчен ахархоша шерра социалистически иэь йоаржаный сихен дол ца деши деррига ялаташ чуийца дахара. Укх шера шоаш тIаийца социалистически деххараш толамца кхоачашдара берриге иэ, хьинар оарцагIдаькка къахьегаш ба уж. Цар дегаш урвоттадаьд лукха ха йоаццаш хинача СССР Лакхехьарча Совета сесса тIаийцача Законо. Хьамсарча партен правительствай советски халкъа цахаддаш ечаш йоаккхоиа къахьегама толамаща жоп лургда оаха, — йоах республика юртбоахама къахьегамхоша. Дизза кхоачаш а ду цар шоай доаш. Укх шера геттара чIоагIа хьийкъад ялаташ. Цу хьакъехьа къаьстта белгалъяьннай Сунженски производственни управленера колхозаш. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 16,7 центнер ка бола ялат чуэц цар.

Лекхара хьувкъамаш чуийдеш дола боахамаш кхы а дукха да республике. «Братский» яхача совхозе 80 гектарах хIаране тIара 25 центнер горох чуийцай, «Скотооткорма» треста чуйоагIача «Гвардейский» яхача совхозерча бригадир Хаэбулатов Муса волча полеводчески бригадо 1200 гектарах хIаране тIара 25 центнер кIа чуийцад. Дика хьувкъам чуэц гIоргаьнача звеньевойс Кагерманов Оалханара. Цух бригадо гIулакх деча дерригача лаьттах хIара гектара тIара 21 центнера, хIаьта цхьайолча моттигашкара 43 центнера ялат доаикх. Цу тайпара массалаш кхы а доаладе йиш я.

ХIана Iалаьмате боккха лоархIам болаш гIулакх да иштта хьийкъа ялат сихен доа ца деши чуэдар. ДукхагIча даькъе цу балхах тийша да тIаийце социалистически деххараш кхоачашделга. Геттара дика ха латт хIана. ХIара денах, сахьатах пайда а эцаш, кхетамца вIаштIехьбаккха беза болх массайолча моттиге. Паччахьалкхенна ялат дIадалара план укх деношка кхоачашъяр — из да хIанз керттера деххар. Республика цхьадолча боахамаша дика кхехаду из бехктокхаме гIулакх. Цар хIанзале кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялат дIадалара план. Царех я Грозненски производственни управленера № 2 йола овощемолочный, № 3 йола овцицной совхозаш, «I Мая», Ленина цIерагIа йола, «Советская Россия» яха колхозаш. Иштта план кхоачашъяьй Шелковской, Ножай-Юрта, Шаьле производственни управленешкарча цхьадолча боахамаша. Цхьабакъда, укх тIехкьарча деношка, ерригача республике гIолла лаьрхIача, паччахьалкхенна ялат дIалулга дикка лаьгIденнад. Цхьадолча боахамаша геттара во вIаштIехьбаьккхаб из болх. Грозненски опорно-хьокхама совхозо (директор нов. Шаго), паччахьалкхенна ялат дIадалара план 28 процент мара кхоачашъяьяц. Планах 7700 тонн ялат дIадала дезача дIаеннараш 2196 тонн мара яц. Из вIалла мегаргдолаш гIулакх дац.

Укх тIехкьарча деношка темпаш геттара лохъеннай. Хьажаргда вэ дукхьал цхьа ди — 22 июль. Цу дийнахьа республика колхозашен совхозашен паччахьалкхенна 1319 тонн мара ялат дIаденнадац. 71 тонн мара дIаеннадац Наьсарен производственни управленерча боахамаша, паччахьалкхенна ялат дIадалара план шоаш 28,5 процент мара кхоачашдаьйоаццашехьа. Кхы а кIезигагI ялат дIаденнад Урус-Мартана производственни управленерча боахамаша — 33 тонн. Иштта ледара латт ялат дIалулга укх тIехкьарча хана Шаьле, Шелковской, Ножай-Юрта производственни управленешка. Цхьайола моттигаш я, план кхоачашъярех сатем а баь, тIаийцача социалистически деххарех дIадаьа деза ялат дIа ца луш багIаш. Цу тайпара гIулакх кхы дIахо ла мегаргдац. Беррига иэ тIабахийта беза паччахьалкхенна ялат дIадалара план укх деношка боккъонца кхоачашъяра. Республика хIара боахама сийлен деххар да из.

Паччахьалкхенна ялат дIалулга ледара латтара керттера бехк ба колхозий, совхозий, производственни управленей кулгалхошна болх ледара вIаштIехьбаьккхалга. Дукха моттигаш я хьатташ тIа Iайна ялат латташ. Бакъда, из сихагIа Даьхен амбарашка кхоачаргдола гIулакх вIаштIехьдаккхац. Бизза пайда эцац йолаш йолча транспортах. Шии сменах болх бац.

ХIанз паччахьалкхенна ялат дIадалара план укх гаргагарча деношка кхоачашъяра ерriга торонаш йолаш я. Деррига хьинар тIадорваде деза цу гIулакха. Республика колхозий, совхозий производственни управленей, парткомий, кулгалхой деххаройла ба Даьхена ялат дIадалара болх массайолча моттиге толамца чакхбаккха.

БУРУВ ДЕТТАРИЙ РЕКОРД

Н. С. ХРУЩЕВА ДАХЬИЙТА МОАРШАЛ

КПСС Центральни Комитетен СССР Министрий Советен цIерах новкъоста Н. С. Хрущева чIоагIа даькъала бийцар горизонтальни горни выработкана буруве тохара дунен практике Iалаьмате йоккха кхачало яьккха Ачисайски полиметаллургически комбината Миргалимска рудника горнякаш. 31 балха дийнахьа 9,1 квадратни метр шорал а долаш 1192,1 метр буруе техад.

Шун бригада балха хьокхамо хьагойт, йоах дахьийтача моаршал тIа, рудникаши шахташи чехкагIа болх бе йолаш хийтарей производственни мощносташ сихагIа лакхьярей йоккхий торонаш йолаш буруе деттараш хилар.

Моаш-маьрша, ираз долаш хилда шо, ворхI шера плана вадданеш ханал хьалха кхоачашъе, Даьхен рузкъа дебаде кхы а къахьегама толамаш доахелде оаш, аьнна горнякашта ловца баькхар новкъоста Н. С. Хрущева.

* * *

КПСС Центральни Комитетага, СССР Министрий Советага, новкъостага Н. С. Хрущевга шоаш дахьийтача письмо тIа Къулбехьен Казахстана Миргалимски рудника буруе деттараша йоах, чIоагIача, лоаман кхерах буруе тохаш чеиски горнякаша оттаьча дунен рекордал 170,8 метр дIаьхагIа буруе техад горнякаша. Бригада буруе тохара балха овсарле комбинате юккъерачул 3,7-зза тIех я.

Горизонтальни буруе тохара шоай опыт бос болча металлурге кхыча предприятешка дIайоэзийт горнякаша.

(ТАСС).

Н. С. Хрущев цIа венав

ВАРШАВА, 23 июль. ТАСС. СПЕЦ. КОРР. Д. БОЧАРОВЕИ В. КУЗНЕЦОВЕИ хоам бу.

Тахан Iуйрийна Даьй-махка цIавода Советски веза хьаша — КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев шиъ сесагаца накъа вальнкар хьалшаяна дика йолча Варшаве. ПОРП-а ЦК, ПНР паччахьалкхен советен правительствай хьийха вахa Н. С. Хрущева даькъа лаьцар халкъа Польша тхьо шу дуза ди деддеш.

Н. С. Хрущев накъа ваккха аэродроме баьхкабар ПОРП-а ЦК Хьалхара секретарь В. Гомулка, ПНР Министрий Совета Председатель Ю. Циранкевич, ПОРП ЦК Политбюро членаш, Политбюро члений кандидаташ, ПОРП ЦК секретараш, ПНР паччахьалкхен Советен правительствай членаш, политически партей обществении организацей кулгалхой, Польски Эскара инаралаши восаралаш, дипломатически представительствашта керте латтараш, польски доазол дехьарен журналисташ, польски столица къахьегамхой эзараш боль оиилаш.

Аэродроме сийлен ха еттадар, СССР-аи ПНР-аи паччахьалкхен гимнаш лекхар.

Н. С. Хрущева, шо накъа ваккха баьхкача наьха мугIараштa го а баьккхе, мерад Iодика юац варшавиний. Аэродроме чIоагIа тIоараш ток.

Самолета хьалхашка Н. С. Хрущева В. Гомулкаица Ю. Циранкевичаи кIарахар мара а ведле кхоэза вIашета барт боакха, кхыча польски кулгалхой чIоагIа вулг а лаац.

Варшавски ханах итт сахьат дьалча дото бос бола ИЛ-18 гIетта а гIетта Москве оагIонгахьа йоалу.

* * *

23 июле Москве юкъ цIавера халкъа Польша тхьо шу дизар деделча Польски ВIашагIкхийттача Болкхой Парте Центральни Комитета, Польски Халкъа Республика паччахьалкхен Совета, правительства Варшаве хьийха хиэна КПСС Центральни Комитета Хьалхара Секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Новкъост Никита Сергеевич Хрущев шиъ сесагаца.

Советски Союза паччахьалкхен байракхашца кийчъяьча Внуковски аэродроме Н. С. Хрущева накъа баьхкабар Коммунистически партен Советски правительствай кулгалхой, министраш, къахьегамхой, московски партийни, советски, общественни организацей викалаш. Накъа баьхкараштa юкъе бар Польски Халкъа Республика СССР-ера посол Эдмунд Пшулковский, СССР баьхна кхыча дипломатически представительствашта керте латтараш.

ДЕГ ТIАРА ДАЬКЪАЛА БУВЦАР

Советски Союзаи Болгареи юкъе дипломатически гIулакхаш этта 30 шу дизарца дуэзаденна КПСС Центральни Комитета Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева моаршал дахьийтар БКП Центральни Комитета Хьалхарча секретарега, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председателга новкъостага Тодор Живковга.

КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, дерригача Советски халкъа цIерах Н. С. Хрущева дег чура моаршал а ду доша а бовкх. Цо белгалдоаккх вай халкъаш айха кхотадер, вIашагIтоарга дага деттараши деххараши цхьаш цилар, марксистско-ленински хьехам котбаргхиларох кIоарта тешар, вIашц юкъера белам, коммунизма сийрдача кхоалашта тIехьа лоаттабеча къовсие вIаш новкъостал дедог-уйла хилар дола.

(ТАСС).

ОКТЯБРА СИЙНА

8-ча БЕТТА ЧОТАХ

Семилетка ялхлагIча шера хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа крекинг-завода нов. Овсянникова кулгалду № 1—2 йолча установка коллектив. Ялх бетта план 15-ча июне кхоачаш а еш пландел совгIа массехк эшелон продукци арахийцар цо. ТIаккха керда социалистически деххараш тIаийцар цо 7 бетта план 12-ча июле кхоачашъе, уж деххараш тIехкхоачаш а деш валови продукци арахецара ворхI бетта план 26 ди хьалха 4-ча июле кхоачашъяьй коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу коллективо. Уж къахьегама толамаш доахача дика болх барца белгалбаьнна ба технологаш нн. Захаров, Рожков, Назаренко, иштта кхыбараш.

ИйслатIча тIиплох - монтажни управлене гIишлонхоша дIадоладьча дикача гIулакхо дегаш урвоттадаь валови продукци арахецара ворхI бетта план кхы а хьалха кхоачашъе лерхI установка технологаша. Планал совгIа арахецаргья итташ эшелониш мехкаьтта продукци. Из да цар цу дезача цIейна кийчду къахьегама совгIат.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ХЬАЛХА ЛАТТАШ

Дукха хана дола Грозненски вагонни депо участкай коллективашта юкъе хьалха латташ хьайоагIа автоконтроль и и пункта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю коллектив. Ши шу совгIа да я цо из сийлен цIи лелаеш, цу хана дена хьа депоски выимпел лелаю цо. Тормозни приборашта ремонт яр план хIара бетта тIехкхоачашъя.

Ерригсоюзни машиналъяа депка сийленца накъа ихара керда социалистически деххараш тIа а ийца къахьегаш и коллектив. ТIехдика къахьегарга ихача девизах болх беш ба цIейна хьалхарча деношка пункта беррига болалой. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба слесараш Тихонов Георгий, Попов Иван, Луганский Олег, Герасименко Людмила, кхыбараш. Цар ремонт яь оатхал лакха дикал йолаш хул. ВорхI бетта план 23 июле 102,5 процент кхоачаш а еш пландал совгIа ремонт яь арахийца прибораш 150 совгIа я, ремонт ена дIабола маз дикка лохбаьд.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа ихара керда социалистически деххараш тIаийнад коллективо. Цо доши деннад яр бутт боллехьа кхы а бIаьи тормозни приборашта ремонт е.

Г. АНОХОВ.

2,5-ЗЗА ДУКХАГIА

Гудермесски «Пищемаш» яхача завода коллектив денгара денга шоай хьинар совдоахаш къахьегаш я укх шера.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа ихара керда социалистически деххараш тIаийнад завода коллективо. Цо доши деннад укх бетта план кхо дIа хьалха кхоачашъе, къахьегама овсарле 5 процент лакхъе, бIаьи сомаш паччахьалкхенна пайда бергболa кхи ши рационализаторски предложени балха юкъаялха, иштта кхыдараш. Уж лекхара толамна кхоачашдара хIара смене норма 115—120 процент кхоачашъеш хьайре къахьегаш ю электросварщик Хамдов Мусса, слесарь-котельщик Яшуркаев Кала, сверловщик Хумычов Элимсолта, кхыбараш.

Р. МУСТАБИЕВ.

23 ИЮЛЕ ДАЬХЕННА ДIАДЕННАД

Ерригача республика боахамаша юхьанца денз паччахьалкхенна дIаденнад 66330 тонн ялат. Укх тIехьарча деношка паччахьалкхенна ялат дIалулга лаьгIдаьд дукхача колхозаша, совхозаша, производственни управленеша. Цхьабакъда, 23 июле 22 июлерчул 509 тонн дукхагIа ялат чутессад республика Даьхен амбарашка. Ялат дIалулга дикка сихдаьд Наьсарен производственни управлене боахамаша — 23 июле цар дIаеннай 413 тонн. Цох тоъам баь Iе йиш йолаш бац наьсархой, хIана аьлча цар юхьанца денз дIаденнар республике аггара кIезигагIа да — 3860 тонн. Цу цхьан дийнахьа Шаьла производственни управлене колхозашен совхозашен дIаденнад 463 тонн ялат.

23 июле Сунженски производственни управлене дIаденнад 340 тонн, Наурски производственни управлене — 265 тонн, Грозненски — 304 тонн.

ВIалла ялат дIаденнадац Шелковски Ножай-Юртен управленей колхозаша.

Юртбоахама къахьегамхой! ЦIенхаштта теркоеш леладе паччахьалкхен ялат дIалулга! Октябра сийна шерагIа ихь йоаржае аьархошта, шофераштa, механизатораштa юкъе!

ЧУИЙЦА ДАЬННАД ЯЛАТ

Доккхий толамаш даьхад укх деношка Шаьла производственни управлене «Новогрозненский» совхоза ялаташ кхехьарша. Даьхен амбарашка чутессад цар 115440 пут ялат, кхоачашдаьд совхозо шера юкъе тIаийца социалистически деххараш.

Эггара дукхагIа ялат доаикх «Новогрозненский» совхозо хIара гектара тIара. Юккъера лаьрхIача 102 пут ялат кудахь укхаза хIара гектара тIара. 1330 гектара тIара ка бола ялати 92 гектара тIара горохи чуэца езар совхозе. ХIанзале а даь даьннад уж балхаш.

Техниках йиш йолча дукхагIа пайда а эцаш дукхьал бийсанна 805 гектар лаьтта аькад совхозе. Дийнахьа ка бола ялаташ чуэцаш хинача техникаца кхаш цIеклар духьа че хьагуллора.

ХIанзале а дIайийнай совхозе ха бола ялаташ чуийцача кхашка дIаюэ культураш. Духхьал хьажкIаш йийнай укхаза 536 гектара тIа. ДукхагIа йола хьажкIаш хIанз цхьатарра тIаяла йолаеннай.

Лакхе дийца къахьегама толамаш деха торо хилийтай ка бола ялаташ чуэца доладеннача хана дела ерригача комбайнаша групповой хьисапе болх барах. 9—10 комбайн цхьана хулар мукх, кIа. кхылола, ялаташ чуэцаш. Цхьан кхай тIера ялат чуийца ма яьлланге а кхыча кхай тIа йолхар уж. — Дукха комбайнашка цхьан кхай тIа е цхьан отделене болх байтер пайданегIа хилар гучадаьлар тхона, хIана аьлча, аттагIа дар уж доагорцен кхылолчукцеи Iалашъе, механизатораштa юкъе агитмассово-кхетама болх бе, царна дерттIа баь кхача лоаттабе, — йоах совхоза керттерча агронома нов. Эскерханова.

Бакъаь, кхоачамбоацараш а нийслора механизаторий балхьа. Неггахьа йохар комбайн е жатка. Кхоачамбоацараш дIадахара собрани а яь холхамболлаш гIулакх дир совхоза коммунисташа. Эшаш йолча оатхалашка сиха Iалашбир механизатораш.

Деннен-бусен 22 сахьата болх бара хинцитива йолайир Темирбиев Мовсара кулгалдеча агрегата коллективо. Нормах хьакха дезар 12 гектара тIара ялат, хIаьта хIара комбайнеро 20—22 гектара тIара ялат хьокхар сменах. ХIаьта нов. Темирбиевна дика къахьегарах шоаза ахчан совгIат деннад.

Дукха ха ялалехьа хьалхара моттиг хьакхар Арцуев Бека кулгалдеча агрегато, бакъда тIагIертта къахьегаш волча Мовсара юхаьнккхар Iие вымпел. Механизаторашна цу тайпара къахьегарах 18-ча июлага кхачалехьа чуийца даьлар совхозера деррига ка бола ялаташ.

ТIехьабисача лоалахошта новкъостал дел ба «Новогрозненский» совхоза механизатораш. Кхо агрегат яхай укхазара «Джалка» совхоза кхалика болх бе. Арцуев Бека, А. Басханова, А. Саламханова къахьегама дика [illegible] гойт балха тIа. Кхы а кхо агрегат яхай укхазара Ножай-Юрта производственни управлене колхозашка ка бола ялаташ чуэца. Iуйрийна 4—5 сахьат доалача хана болх бе болалу уж. Болх баьннача тIехьагIа шоай агрегаташка хьож, дерна даьтта хьокх, доагор чу а детте кийчъю комбайнаш. Цудухьа бийсан 9—10 сахьат даллалца болх бе вIаштIехьдоал цар.

ХьажкIаш, шекара свекла, кхыйола культураш чуэцара, гурахьа дув ялаташ дIадера лаьтташ ахара, кхидола балхаш дара а беррига торкеш тIабахийтаб хIанз «Новогрозненский» совхоза кулгалхошен болхлошен.

М. АЛБОГАЧИЕВ, тха сейкор.

Паччахьалкхен амбарашка

Укх деношка сихбенна къахьегаш ба Сунженски производственни управлене XX партсъезда цIерахча колхоза колхозхой.

Из дуэзаденна да СССР Лакхехьарча Совета сесса тIаийцача колхозникашта пенси хьождарах долча Законаца.

11-ча июле йолаеннай колхоз гурахьа дIадийна кIа чуэца. ХIанзале 2241 гектарах 1340 гектар кIа чуийцад колхозхоша. Юхейиса гектараш укх кхаь-диъ дийнахьа чуэца лерхI цар. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 17,8 центнер кIа доал, из хьокхам дIахо, дикагIйола участкаш чуэца йолайича кхы а лакхлургба.

Дика болх бу комбайнераша. ЦIена да царна тIехьара кхаш. Лакха овсарле йолаш къахьег дикагIча комбайнераша, 226 гектар кIа чуийцача, 4185 центнер ялат аьрдача М. Болдинова, 217 гектар чуийцача 4351 центнер ялат аьрдача Н. Ткаличева. Иштта дика болх бу В. Лупенко Т. Никонова, А. Хаюрина. ХIара денна 20—22 гектар кIа чуэц цар норма 9 гектар мара йоацача.

Шоашка хьежаш латтийтан комбайнаш шофераша, 35 тонн ялат дIадихьача А. Войстрикова, 36 тонн дIайихьача В. Шатахина, иштта кхычар а.

Болх дерттIа леларах вIаштIехьдьннад колхоза 20-гIа июль тIаккхачалехьа паччахьалкхенга ялат доахара план кхоачашъе. Паччахьалкхен амбарашка дIаккхьенд 1500 тонн кIа. ХIаьта цул дукха хьалхагIа кхоачашдир 714 тонн мукх бохиига а.

Хьинаре къахьегарца шоай тел колхозхоша шоашта еча йоаххоина.

В. А. СИЛЬЯНОВ, ялат чуэцача обкомо уполномоченни.

11 ди хьалха

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дизара сийна яьржача социалистически ихье къахьегама боккха толам баьккхаб Грозненски нефтемасло-завода коллективо. ВорхI бетта валови продукци арахецара план 20-ча июле кхоачашъе вIаштIехьдаьннад цуъ. Цуд совгIа арахецача продукцеь дIадоддар 6 процент гаргга лохдаьд, къахьегама овсарле 8 процент совгIа лакхъяьй, рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьара чотах 200 эзар сом кходаьд укх шера дIаихача хана завода технологаша.

Уж толамаш доакаш заводе яьржача ихье хьалхара моттиг хьакхар нов. Гиладова кулгалдеча № 40 йолча установка коллективо. ВорхI бетта план 10-ча июне кхоачашъяьча цу установкерча технологаша сентябрь бетта чотах болх бу. ХIаьта духхьал электроэнерги, пар, хий, кхыйола реагенташ кхоара чотах тахалларча дехга итташ эзараш сом кходаьд паччахьалкхенна. Укхаза къаьстта дика къахьегаш хилар боккхагIбола операторaш Мусаиц Сергей, Волошин Алексей, Горьковой Дмитрий, кхыбараш.

Къахьегама доккхий толамаш даьхар 16-ча июле 7 бетта план кхоачашъяьча нов. Басина кулгалдеча № 7 йолча установкерча технологаша а. Из ялат 5 ди хьалха кхоачашъяра шоаш тIаийна деххараш кхы а диъ ди хьалха кхоачашдир цар.

Т. МАГОМЕДОВ.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРАШ

Ялаташ чуэца доладелча дена каст-каста дог1аш дийлахар лай республике, чIоагIа новкъарле йир цар механизатораштa. Цхьабакъда, бIу ца къожиш тIагIертта къахьийгар Наьсарен производственни управление «Назрановский» совхоз Яндарерча отделене ялат кхедараша. Лоаццача хана чуийцар цар 484 гектара тIара мукх, ихаь дийнахьа хьакха а хьенхе касарех Iодиллар 348 гектар кIа. «Т-35» яхача жаткаца денна 23—25 гектар ялат хьокхар тракториста Евлоев Юсапа нормах хьакха езар 11,5, гектар мара йоаццача.

ХIанз дукха ха йоаццаш 80 гектар кIа дисар отделене хьакханза. Комбайнераша Хамхоев Юсапеи Часыгов Iалаcеи цхьан дийнахьа хьекха Iодиллар из.

Гулдеш а аргIаш деш а латтах, цул совгIа лаьтта оахаш а доакъара лаьрзIа хьажкIаш дIаюош а ба механизатораш. Укхаза нормаш тIехкхоачашъю Котиев Вахас, кхычар а.

Сурта тIа: механизатораш Ю. Евлоев (сурт № 1), Котиев Ваха (сурт № 2), Часыгов Iаьла (сурт № 3).

Д. Василийко суртдоши тексти.

ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА БОЛХ БЕШ БОЛА ШОФЕРАШ! БЕРРИГА НИЗ ЯЛАТ СИХАГIА ЧУОЗАРА!

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА ТРАНСПОРТАХ. ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ!

АГИТАТОРИЙ сийлен гIулакхаш

«Красный молот» яхача завода парткома секретара заместитела ков. Лопатинский Анатолий Григорьевича дуьйц:

— Завода хьалхашка латта декхараш кхочушдарехь еррига коллектив оьрцагIъяьккхай тха агитатораша. Бовкхача лоархIаме болх ба цар бер. Къахьегамхой балха дика тIаберзабе хоьш хиларо, шерра социалистически ахь йоржайро айдэнд завода йоккхача коллектива хьинар, балха овсарло.

Дег чура доагIаш, безаме дуьйц ков. Лопатински дикагIа болча агитаторех. — ХIара цехе, участке, бригаде къахьегамцара нахьа безам совбаккхар да завода агитколлектива агитационни балхацара керттердар.

№ 16 йола модельни цех. Укхаза всяча сага бIаргиэт гургдолча моттигашка хьалтехя доахкача лозунгех, плакатех: «Къахьегамо саг хоза ву», «Тахан де йиш яр кхоане дергда вьле ма дилаа», «Укхаза болх беш я коммунистически къахьегамо цIи лелаеш йола цех». Шена, дукха фу долаш, саг дика болх бе раьза хургволаш е цеха помещени. ХIара модельщик чуйина шай болх беш вола. Дукхе хи лакхар аз цар ена хIамашца хьежаш: хьаеш йола моделаш тоалаие а лаьхара говзал эшаш я яр. Гаьна йоаццаш станока тIа болх бече хьохача болхлочо хетт:

— Владимир Александрович е яр чертежа тIа йолча тайпара ялац сэ. Фу дича боаьахьа да укхаза? — Говзал цхьан дийнахьа Iомаль ялац, Владимир — аьлар кьаьнача болхлочо — хьайна ца хоьш дар дияла хетта.

Владимир Александрович Ковалёв цеха партийни организаце секретарь ва. Массанк шу да цо модельни цеке болх бу. Наха везаш вола Iымерва партийни кулгало завода Сийлен доска тIа вьаьккхва, хIаьта цеха массаволча сага хьоккам луш хьа а воагIа.

Шийх лаьца дуьйц лац Ковалев Владимир Александровича, цхьабакьда, шиа новкъостех дукха дика дар а хоа дер, а дуьйц.

— Тха цеха агитколлектива кулгал деш ва, — йоах Владимира Александровича, — коммунист модельщик Шелковников Александр Владимирович. Дукха хаьц из тха коллективе болх беш вола. Лоацача хана Александр Владимирович шай балхах дика кхийтар, хIаьта хIара ди массаза доал шай балха говзал лакхъеш хьа а воагIа.

Шийх болх бовзаш, дукха безаш волча агитатора дег чура доагIачча дIайхача дешаца цхьаккха хIама нийслургдац. ТIаккха чIоагIа ниа болаш хул цуи доаш. Масала, цеха болх бе вера профессионально-технически училища яьккха Николей Назаренко. Къахьегама дисциплина ледара йолаш, юкъ-юкъе харцахьа лелаш, балкаца безам бовцаш вар къона болхло. Коллектива членаш шийна ду хьехар дукха дIаэцаш вацар из. Цхьаболчар йоахар из саг ваь яххача тайпара кхеталургвац, вейна юкъе моттиг яц цунна. ЧIоагIа уйла яр цу хIамев агитатора Шелковников Александр Владимировича. Николай Назаренко тахан кулгеш тIа кIалхара ваь мукъавоалийте, — аьлар цу хана Александр Владимировича, — тоалургвац, кхы харцахьа валаргвац совгIа. Цу духьа аз дош лу Николай вийсаче ваьккъ тIа ваккха. Николай бакъахьарча новкъа валалехьа агитатора хьинар ца кходеш болх беш дукха денош дIадикъар. Хiанз коммунистически къахьегама ударник, болхлошта юкъе дикагIа болчарех цаI ва Назаренко Николай.

Иштта кхетамца болх беш бола агитатораш кIезига бац цехе. Агитатораша Емельяненко Константин Давыдовича, Назаров Николай Георгиевича, Злайченко Николай Петровича, иштта кхычар а шоаш ена беседашта юкъе кхуль производстверa масалаш. Коллективана хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдаре къахьегамхой оарцагIбоах. Тайп-тайпара я цар ена беседай тематиха. Тахан, — йоах агитколлектива кулгалхочо, — къахьегача сага культура а лакха я, дуи хьашташ дукха да, уйлаш а хIоарге я, цу духьа чIоагIа терко ю тха агитатораша шоаш еш йолча [...] тематика шерьяра, лакхерча боараме шоай беседаш дIаяхьара хадданза деш цар. Лоаца аьлча агитатора сийдола цIи лакха лоаттае гIерт уж.

М. АЛЬХОТОВ.

БАЛХАШ СИХДЕ ДЕЗА

Синтетически спирта цхьоалагIача аргIанна цехашта реконструкци еш чуйина къаьхегаш бе Грозненски химически комбината болхлой. Из болх сихагIа йистебаккхар чIоагIа лоархIаме лерхI хIара болхлочо.

Реконструкци яь яккхара йиса ха кIезига яле а из болх во лел. КхоалагIча квартала юкъ екъаяуча хана реконструкци яь дIачуйла езаш я цхьайола цехаш, йиъалагIа квартал йолалуча деношка ерригача цехашта реконструкци яь яла езаш я.

Цехашта реконструкци яра болх кхишта лел хьахьокх масехк масало. Хьалхара ах шу даьнад, бакъда, балха план 70 процент мара кхоачашъяьац. Цу юкъа пайда эца безаш хинача 556 эзар сомах пайда кийцар 389 эзар сом да. Шоай низаца беча балха план 52 процент кхоачашъяьай гIишлонхоша. ГIишлонхой цхьайолча организацей болх дика лел, хIаьта вокхар болх геттара во лел. Масала, № 7 йолча СМУ треста монтажникаша хIара бетта план 110 процент совгIа кхоачашъю, хIаьта «Кавэлектромонтаж» треста гIишлонхоша цIаккха кхоачашъяьац шоай план.

Реконструкци яра хьахийцача ахчах биза пайда хIана эйац. Бахьанаш дукха да. «Теплоизоляция» яхача треста СМУ прорабанов. Бакалера дуьйц завода болхлошта субподрядни организацештех юкъе айкха бузам бац яхаш, ГIишдон материалаш Iоахка моттиг лохаш дукха ха зехьа йоаю. Цхьайолча хана денош а дIаух пайда ца эцаш, хIаьта болх ца беш багIа болхлой. Дукха ха йоае езаш хул аьшкасьерг шиа ханнахьа ца хилийтар бахьан долаш. Къаьстта во лел реконструкци яра болх №№ 50, 18, 173 йолча цехашка.

СМУ 7 треста монтажникий-слесарий бригадираца ков. Ефремовца беседа [...] гучадаьлар кхыдола бахьанаш. Завода кулгалхой белхах шиа ханнахьа хьакхаьац хьастамаш, фенташ, вIашагIйоккхац оборудовани. Цхьайолча цехий начальникашо реконструкци яра бола ханнахьа дIаболабергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхац. ГIишлонхой бахьан долаш а цкъа баь болх массехказа юха бе безаш хул. Дукха моттигаш нийсьенна лард харцахьа елле юха йолла безаш хиина. Цу гIулакхо дукха балха хан ахчен зехьа доаду.

Цеха кулгалхой белхах № 1 йолча цеха нийча отстойник пайда ца эцаш латташ я. Химически комбинате ков. Ершова кулгалду монтажникий цхьа участок мара яц. Цу участке нах кIезига ба. Нах ца хилар бахьан долаш реконструкци яра болх дIа а болабаь сеца латт № 7, 164, 101 йолча корпусашка. Уж а кхы дукхо а бахьанеш да хьахийцача ахчах химически комбинате биза пайда ца эцаш.

Ш. МАХМУДОВ,
СМУ-9 мастер.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

«Малгобекнефта» НПУ бурув деттача цхьоалагIча контора коллективо къаьстта дика къахьегаш ухх шера. Хьалхарча ах шера 7 бетта план толамца кхоачаш а я, ухх бетта августа бетта чотах къахьегаш я из. Къаьстта дика къахьегаш я Агиев Махьмада кулгалду смена. ХIанз йиъалагIча скважина бурув тохаш ба цув сменацара болхлой. Хьалха болх бе дIайолаеннача кхаь скважинах хIаране массехк бIаь тонн мехкдаьтта лу денней буси. Махьмад болх бе волавеача дена цо кулгалдеча смена цкъа авари хилийта, хьовзам баьбац балха тIа. Из да цо болх нийса вIаштIехьбаккхар. Смена хьаэцача хана цаI хул инструмент хьаэцаш, шолагIвар хул маркхалага хьожаш, хIаьта кхоалагIвар — грязеви насосашка хьожаш. Иштта массайолча участке хьежача мара дIаболабац смено шиа болх. Маркхал чубухаш моттиг нийсъенча, совленна латташ кийча маркхал хул цуи. ХIанзалца хьа ухх шера планах тоха дезаш хинна бурув 750 метр дар, хIаьта тохар 1200 метр да. ХIана цу смена бурув тохаш я № 824 йола скважина, цунна тоха деза бурув 3,8 эзар метр да. Планах лаьрхIачул шиа бутт хьалха бурув теха дIачуяла лерхI буровникаша из скважина. Из да цар Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47-шу дузача дейна кийчду къахьегама совгIат.

Б. ТАГУРОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI. 25 июль 1964 шу.

СЕМИЛЕТКА ЗАДАНЕШ ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЮ

СССР Министрий Советерча ЦСУ хоам

Парте XXII-ча съездей цул тIехьарча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъеш ваь мехк экономически культурни дегIабоалабеш дIахо а толамаш даьхад Советски Союза къахьегамхоша 1964 шера хьалхарча ах шера. Цувах хувц СССР Министрий Советерча Центральни статистически управлене беча хоама тIа.

ЦСУ белгалдоаккх хьалхарча ах шера тIаккхийтта промышленни продукци ворхIа ахи процент гаргга хилар; ах шера план тIехкхоачашъяь хилар. Из деш химически промышленноста продукци 14 процент дукхагIа хиннай, Iаьржачев бос болчев металлурге — 8 процент, электроэнерги яккхар — 11 процент, доагора промышленноста продукци — 8 процент, машинаш елга — хIама ца эшаш 11 процент, стройматериалаш хьаяр — 10 процент, ейгачен кхачанэи промышленноста продукци — 2 процент.

Кхачанэ ейгача промышленноста цхьадола доакъош дегIадаккхаре Iетаькъар дIадахача шера йокъал оттар. Уж доакъош доацаш промышленни производстве объем 10 процент совгIа лакхъеннай.

Укх дIадахача пхе шерал из шеран цу хана йолча семилетка заданел тIех 40 миллиард сома мах бола промышленни продукци яьккхай.

Валови продукций изделей керттера тайпаши аракецара ах шера план кхоачашъяьй ерригача союзни республикашей совнархозашех, задани 99,3 процент мара кхоачаш ца яьие Малхбузен Казахстански совнархозагара дIаийккхача.

Хьалхарча ах шера 11648 эзар тонн минеральни удобренеш, 346 эзар тонн синтетически кIувнаши пластически массаши, 173 эзар тонн искусственни синтетически хьовсе баьккхаб, 30,6 миллион тонн чонн 41,9 миллион тонн болатэ лоаладаьд, 33 миллион тонн прокат яьй, 71,2 миллион тонн аьшка фуда, 109 миллион тонн мехкдаьтта, 53,6 миллиард кубически метр газ, 273 миллион тонн кIора, 223 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги яьккхай, 89,4 эзар металлтеда станок, 176,2 эзар кузнечнопрессови машини, 161 миллион сома мехьа химически оборудовани, 302 эзар автомабиль, 157 эзар трактор, 682 миллион сома мах бола юртбоахама машинаш, 41,8 эзар влат чузца, 9,1 эзар свекла чузца, 25,4 эзар салос чузца комбайн, 9,7 эзар экскаватор, 1,5 миллиан тонн кхаьт, 31,3 миллион тонн цемент, 23,5 миллион кубически метр сборни аьшкабетони конструкци яьй, 2646 миллион квадратни метр кIада, 229 миллион квадратни метр зил, 274 миллион квадратни метр лена кIада, 406 миллион квадратни метр даьря, 4,6 миллиард сома мах бола тайга хIамаш, 237 миллион ëар телата кога тIерс, 2,4 миллион радиоприемники радиола, 13 эзар телевизор, 533 эзар холодильник, 1,355 эзар хIамаш ютта машин, 840 миллион сома мах бола мебель арахийцай, 1,4 миллион тонн дулх (колхозашен бахача наха цIагIен даьккхар доацаш), 2,7 миллион тонн чкъаьрийн форла продукташи яьхай, 2,1 миллиард банка консерваш яьй.

Промышленни продукце дукхагIа долча тайпай ах шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яьй. Производство лакх а душ кIезигдукха кхоачаш ца еш йисай серни кислота хьаира, Iанарен газен турбинашта йола генераторош, автоматически ах автоматически линеш, мехкдаьтта аппаратура, электровозаш, радиоприемникаши радиолаши аракецара, мерзача шурий продукци, нахча яккхара план.

Цхьайолча промышленни предприятешка керда юкъейоалаяь производственни мощностащ мела карадерзаьй, церех дукха йолча предприятешца ах шера план кхоачашъяьац.

Ах шера аракеца Iомадаьх продукце 500 керда тайпа. Цу хана производствера дIаяьккхай къаьнача конструкцеш оборудовани 200 тайпа. Халкъа боахаме ах шера юкъейоалаяьй рационализаторий изобретателий миллион 400 эзари гаргга предложени. Цар цхьан шера лаьрхIа 800 миллион сома пайда лу.

Промышленносте къахьегама овсарле 4 процент лакхъеннай. БIаргчача мехка а ерригача союзни республикашка а лаьрхIача ах шера план кхоачашъяьй. Иштта кхоачашъяьй промышленни продукцега дIадолдар лохдара план а.

ЦСУ хоамо «Юрта боахам» яхача раздела тIа аьнкаэ, бIаьсти тIехьа яьппайолаашехьа а юрта боахама болхлоша толамца чаккхьаккхар тота. ДIае лерхIаш хиннача дукхагIа дIайийра ялата культураш — боамби, гIадуаргаш, лен-холгунеп, хьажкIаш. Культураш дIаяича лаьттай структура вIахо тоа а еш, дикагIа хьакъа культураш дукхагIа юкъе а йоалаеш, колхозашей совхозашей дIадахача шерарчул дукхагIа дIайийра кIа кхо миллион гектар совгIа, ялата - бобови культураш — 271 эзар гектар, шекара свекла (фабричи яр) — 485 эзар гектар, гIадуаргаш — 200 эзар гектар. Кхи дуккача лаьтта дIайийнай цхи миллионал дукхагIа гектар ялата культураш.

Мехка къулбехьен районашка чуйина ялат чуяцаш латт. Совхкарчул дукхагIа ялата, ялата-бобови культураш чуйцай РСФСР къулбехьен областашка, Укране, Узбекистане, Грузе, Азербайджане, Армене, Туркмене. Доакъар кийчдара балхаш дикагIа ду.

Укх шера 1 июль тIаккхоачаш колхозашкен совхозашкен дар 66 миллион доахан, церех 22,6 миллион етт а болаш. Доахан соахка цу хана хиннарел кIезигдукха кIезигагIа дар, бакъда дахка доахан 1 бIаь эзар етт тIаккхийттабар. Хьаккхарч чекха ебаш я, хIаьта 1 июль тIаккхоачаш 36 миллион яр уж. Соахка цу хана цхи миллион мара ка йийбача метта укх ах шера хьаккхарч 12 миллион йийбар.

Юрта боахама ах шера дикка ваь ханара техника еннай, хIаьта иштта 10 миллион тонн гаргга минеральни удобренеш, уж хул соахка хьалхарча ах шера ейначул 2,4 миллион тонн дукхагIа.

ДIахо ЦСУ хоамо тIа доалаю цхьаццадолча транспорта тайпайна толамца болх баь хиларах йола даниеш. Къаьстта аьлча, минеральни удобренеш дIакхьхьара план 112 процент кхоачашъяьй. Цхьабакъда, дикка дукха удобренеш я шоай ханнахьа машинаш къашкара дIа ца хьош.

«Капитальни гIишлош хьалъяр» яхача раздела тIа йоах, пачхьалкхен капитальни вложеней чотах химически промышленносте, Iаьржачен бос болчен металлурге, электростанцешка, мехкдаьтта чакхдоаккхача промышленносте, гIишлош яь матерналаш ена промышленносте болх бе йолаялийтай бокккий производственни мощностащ. Ерригаш а пачхьалкхен капитальни вложенеш чотах болх бе йолаялийтай дерриге а лаьрхIача 8,2 миллиард сома мах бола керттера фондаш. Цхьабакьда цхьадолча доакъошка, дукхачача экономически районашка, республикашка во кхоачашъю керттера фондаши производственни мощностащи болх бе йолаялийтара план.

Советски Союзе ах шера юкъьере лаьрхIача 71,4 миллион саг болхлойи гIулакхера нахи бар, 2,4 миллион саг дукхагIа хиннай уж. Юкъарчал доаццай предприятешкен организацешкен керда профессеш Iомаль я шоай квалификаци лакхъяь а еля миллион гаргга болхлой гIулакхера саги ва. Цул совгIа, 2 миллиони 300 эзари колхозхоачон совхозий болхлочой агрохимически всеобуча порядках юрта боахама химизаци яра дердаш Iомаяьй.

Потребление общественни фондашкара бахача нахага хьаьчад (мах боацаш дешилгеи медицински гIулакх дари, ншмогаш хилча, берах хилча, аргIан йолча отпускех, пенсеш, дукха бераш долча а цхьаь болча а ноанойта луш дола посибеш, кхыйола заплатащи льготаши) 17,8 миллиард сом, е дIадахача шера цу хана кхаьчачул 6 процент дукхагIа.

Бахача наха сберегательни кассашка Iодехка ахча 5 процент дукхагIа а июль тIаккховчаш 14,7 миллиард сом а дар. Товарооборотен пачхьалкхен кооперативни торговлей объем 45,4 миллиард сом а хилар, вIашие нийсдеча мехьашка диллача 5 процент дукхагIа а хиннай.

Ах шера аракхьарча торговле оборот 6,4 миллиард сом я хилар, 9 процент дукхагIа [...] пай.

Халкъа образовани, Iилма, культура, литература, искусство дIахо дегIайоалаеш толамаш даьхад. Мехка тайп - тайпара дешар дешаш 63 миллион гаргга саг ва. Лакхерча дешара заведенешка дешаш 3,8 миллион студент ва, е соахка хинначарел 317 эзар саг дукхагIа; юккъерча специальни дешара заведенешка кхо миллион гаргга саг, е 315 эзар саг дукхагIа. Укх шера лакхерча дешара заведенешка арахецаргва 350 эзар гаргга специалист, юккъерча дешара заведенешка — 550 эзар гаргга саг. Мехка халкъа боахамта шера лакхерен юккъера специальни дешар хоьш вола 900 эзар гаргга специалист кхоачаргва.

Пачхьалкхен средствай, хIаьта иштта нах чубаха цIенош — гIишлош яра кооперацие средствай чотах хьалхарча ах шера эксплуатаце дIаденнад ерригга а 19,5 миллион квадратни метр хула нах чубаха цIенош, е 490 эзар керда дика кийтъяь квартира.

Советски Союзе баха нах 1964 шера 1 июль тIаккхоачаш 228 миллион гаргга саг бар.

Центральни статистически управлене шиа хоама тIа белгалдоаккх, семилетка илхагIча шере хьалхарче ах шера итогаша халкъа боахама ворхI шера план кхоачашъечеи советски халкъа нахар хьал тоадечеи керда толамаш дахара тешал деш хилар.

(ТАСС).

ЦАР ДАЬР ТЕШШАМЕ ДА

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Центральни ремонтно-механически завода духха болхлой ба «йоллалочув цIеяа уйла — дикагIйола контролер» яхача девизах къахьегаш.

Болхлой хиина а цу Iеш мастерий, цехий кулгалхой а хила еза цIена уйла, аракецача продукце дикаэ лакха хилийтара уж а ба бехктокхаме. Тха заводе къахьегамца коммунистически отношени дикка дегIайоалаяьй. хIанз ОТК тIахьожаш а боацаш болх беш дукха коммунистически къахьегама ударникаш ба заводе болх беш. Уж тайпа бола болхлой тха заводе 48 саг ва. Царна юкъе ба тоькараш ии. Мехин, Воташов, Трофимов, ии. Стукало, Глухова кулгалду слесарий бригадаш, электросварщикаш ии. Иноти, Панченко, Нишшин, иштта кхыбараш. Цар шоай балха опыт дIа а луш кхетабу заводера кхы болхлой.

С. ЛИТВИНОВ,
ЦРМЗ ОТК воккхагIвола мастер.

Москва. Французски дерриг дуненни коммунистически а болхлой а болама гIорваьннача деятела сийна столицерча Софийски цIерахча набережнех Мориса Тореза цIи тиллай.

Из уда Кремла духьаларча, города центрерча Доккхача Каменни тIаьнеи Москворецки яхача тIаьнеи юкъе.

Сурта тIа: Морис Тореза цIерах йола набережни.

И. Грановсне сурт.
ТАСС фотохроника.

Хувцаденнад гIулакхаш

Боккха боахам бе Назрановски АТХ бар. Ерригаш 200 автомашин чуйоагIа цу чу, церех 170 грузовикаш 30 пассажирскийи я. Доккхий декхараш латт боахама коллективана хьалхашка. Массах организаций, боахам ба воала гIулакх ди дехаш.

Дукха ха йоаццаш во лоар тIа болх, ханнахьа кхоачашдийр декхараш е вIалла кхоачаш ца деш [...]р. Дукха раьза боацаш лоттъамаш ухар тха йересах.

ХIаьа ахча тайпара да сурт. ЛертIа вIаштIехьбаьаккхаб болх. къахьегама дисциплина айьяь. Цудухьа белгтала хувцабеннаб АТХ болх. Шоай гIулакх дика доазарча тиххa эргабаьккхар цар боахама болх.

Еррига автомашинаш кхаь колонна йийкъар: бортовойи пассажирскийи, цхьаь къаьста самосвалаши. Царна хьалхашка бетта, квартала, ах шера, шера планаш оттайир. Колоннаши бригадашта йийкъар, церна хьалхашка а декхараш оттадир.

ХIаьта дьелхагIа цо доацаш царна керте оттабир балдах этара дикагIа кхетараш. Балха овсарле лакхагIа хургйолаш колоннашта, бригадашта, водителашта юкъе социалистически ахь йоаржаьй. Цуна тIахьожам лоаттабу партийни, профсоюзни организацеша, АТХ администраце. ХIара бетта итогаш а. Котъаьнначача колонна дIа-юха теда АТХ цIе байрак лу, бригадана дIа-юха тела цIе вымпел котъаьнача шофера еккагIа вола водителъ аха цIе вымпел хьожаю.

Иштта балха дика кулгалдерах, дикагIбараш хоастабарах, цар йоакхо ярах, цо-шоай хьалха бола тIерташ толаме къахьег АТХ болхлоша. Яьаа итогех гучадаьлар шай бетта котIъаьаккхар нов. В. Хамтыгоо керттe латта «бортовойи» колонна хилар. Цар аьча тонна километрий процент этара лакхагIа яр АТХ. ХIаьта цу бетта хьалхара кертте латташ хиннача самосвальни колонна. Цхьаболчар бетта хьалхара кертте латташ хиннача самосвальни колонна. Цхьаболчар [...] ДIахоколлыр план 200 процент кхоачашъяьча нов. М. Албогачиев бригадир вола бригадес («бортовойи» колонна) план 107 процент кхоачашъяьча нов. А. Бузуртанов бригадир вола бригадес (пассажирски колонна) план 180 процент кхоачашъяьча нов. Нальгиев Яхьяй бригадей (самосвальни колонна) хилар.

ХIаьта шоферашта юкъе лоархIача ясве сотбаьнарах ба бетта план 124—126 процент кхоачашъяь ба. Газдиев ХIарон Мальсагов Халит.

Ерригача АТХ коллективо иштта дика болх барах шоль бетта план боахамо 145 процент кхоачашъяьй, хIаьта ах шера план 103,7 процент. Цул совгIа колоннашта юкъе доагор кходар духьа а къовсам лоаттабу. Укхаза этара дикагIа хьожам лу грузовикий парка коллективо. ХIаналле цо кходаьа 10 эзар километрий доагар, цул йиш а планал совгIа 50 эзар тонно-километр а.

Лакхе белгалдаьккхача хувцаманца юкъаийна дакъа [...] оасарле а.

Иштта лакхденна грузовикий автопаркех оаша пайда эцарах дола хьоккхалаш а. Масала, шоль бетта нараннак за 10,3 сахьатэга дIакхахьар, цунах 8,5 сахьат мара доайра. Айлуш доагIа машинаш офайзара коэффициент а. Хьалхарча квартале 0,31 мара хиннеце шоль цхьан бетта 0,518-га кхаьчар из. Геттара лахденнад машинаш еза латтара гIулакх а.

Укх деррига гIулакхаш вIаштIехьдаьнна болх керттIа вIаштIехьбаккхарна, наьна йоахе ярал, дика болх баьчарна сийлен грамоташ ахчан премеш телерах. Дукхаза белгалбаьхаб дика болх барах, массарел дукхагIа тонно-километраш а шоферий Б. Тумгиев, В. Албогачиев, А. Абадиев, О. Хантыгов кхы а дукха бараш.

Укх тIехьарча хана къаьстта дикагIа къахьегам хьайоагIа тха коллектив. АТХ шофераша доаккха лакхье лоаш ялат сихагIен дол а цу хенин чуэйча. Оаха гIулакх дейн тIа совхоз а «Эчалеевскийн» «Назрановскийн». Царна новкъостал даь ца Iеш кхача боахамашта а гIулакх ду оакх. Ялат чуэцача бола берге лаш 25—30 машин чуйоагIаш ударни бригадаш а тха. Дий-бийса а къовсам бола бе кийча ба цу бригадера шоферий. Масала, «Кавказ» яхача колхозе дукхагIа ялат Iейиндар хьаттанша. Из ма кагитехьа 25 машинаш ахийтар цига. ЦаI-ах ди-бийса дахачехьа 1000 тонн ялат дIахиьар шофераша Мехкехерча заготзерно.

Иштта гIулакх нийседаьр Сунженски районе а. Цига а тхоа 30 машин. Цхьа ди-бийса дахалехьа цига дIа мел дийзар кхоачашдар шофераша. Къаьстта дика болх барех, массарел дукхагIа ялат дIабоьярах шофера Дзаитиев Израиле ахчан преми лургIоаш а, иштта кхычарн а.

ХIанз тха АТХ дошача хьожаш Сийлахь-йоккхача Октябре 47 шу дизара дIейна юкъе кхача духьа республикай кхача АТХ-шта яхе яьнай. Шера план хана хьалха кхоачашъе, аьнна декхар тIаьъйд тха коллективо.

М. ДЖАНДИГОВ.
Назрановски АТХ воккхагIа вола экономист.

Н. С. ХРУЩЕВА АНТУАН ГИЗЕНГАГА ЯХЬИЙТА ТЕЛЕГРАММА

Законах доацаш шин шера совгIа набакта вахьла Антуан Гизенга арявларца дувзадена город Леопольдвилле телеграмма яхьийтай Н. С. Хрущева.

Н. С. Хрущева шиа телеграмма тIа йоах, советски наха воаз хьо хьай даьхен деная дола патриот, Конго къама турпала Патрис Лумумба тешаме соратник, хьай халкъа хьашташ бельан. Конго цхьоагIо йолаш шиа лоIамен хилара кулгаш тIаккхувдадеча империалисташта духьал къовсам долаш къовсам лоаттабер хьо хилархь тарра.

(ТАСС).

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Советски Союзе дах даьннад 361 километр дIахьа дола неман лела Волго-Балтийски канал, из болх бе доладаларца хьахул КПСС Программа тIа оттаь а парте XXII съезде чIоагIъь а йола цаI йоа мехка Европа даькъе тIара кIоаргача хи транспортни система.

Кердача кIоаргача хи магистрало-волго-Балтийски хи наькъо йиш хулийт керттера мухь Iобаькка юхатIаботта ца безаш яхе форда—КIайча, Балтийски, Каспийски, Iаьржача, Азовски фордий порташка дIа-юха баьха. Мехка керттерча экономически районашка хиа мухь дIа-юха кхухьилга дегIадоаладара а Балтийски форда чу доагIа доазал дехьара кемаш Iаьржачен Каспийски фордашка довлийтара а Iалаьмате дика перспективаш хьахул. Советскии доазол дехьарен туризм дIахо а дегIайоалаяра шерра торонаш хьахул.

Волго-Балтийски хи новкъо аха йиш я доккхий пассажирскии 5.000 тоннага кхоачаш дукха мухь кхухьен теплоходий. Из деш Балтийски форда чура Iаьржача форда порташка бола никъ Европане го а баьакха беш болча форда никъал 2-зза лоацагIа хул. Волго-Балтийски канал болх бе доладаларца Каспийски форда портанна бола никъ хьабеля.

1964 шера навигаци йолалуш транзитни пассажирски мухь кхухьен кемаш лела йиш йолаш хилар Волго-Балтийски канал. ХIанзале цу канала чугIолла лакад 1.000 совгIа кема. Даьнаи бола бергболаш Волго-Балтийски канал тоаяьцара СССР Министрий Совето оIашагIъелла РСФСР Министрий Совета председателa заместитель И. Е. Воронов председатель вола пачхьалкхен комисси.

Сийлахь-йоккхача Октябра 47 шу дизара сийна лакхъе ялара къовсам лоаттабеча Грозненски контрольно-измерительни прибора завода коллективо дика толамаш даьхад.

ДIадахача ах шера валови продукци аракецара план канал хьалха 106,7 процент кхоачашъяьй.

ХIара бетта йола балха кормаш 125—130 процент кхоачашъеш хьаьвелла инструментальни цеха коммунистически къахьегама ударника цIи лелаю слесарь В. Легкий, токарь Г. Ефремов, В. Степанец, шлифовщица Л. Умнова, ремонтнообслуживающи участка слесарь В. Колоденин, иштта кхыбараш а.

ХIанз беррига вез ура а оттадаь семилетка илхалагIча шера производственни план хинаа хьалха кхоачашъяра къахьегаш я ерригa коллектив.

Сурта тIа: инструментальни цеха слесарь В. Легкий катушкашта лаьрхIа приспособлени кийчъеш ва.

И. Панеш сурт.

Москохь тахна йоццаш урамехь Каширски шоссе тӀе оттайна «Московски коксогазови завод — Ерригсоюзни ударни комсомольски стройка» аха плакат. Уккази болх беш йолчу территоре тӀе хьалъенна латт кердача цехий гӀишлоши йиллача майдашка оборудовани монтажи. Шера Подмосковьерча кхаьшке кхоачарга 200 эзар тонн мах бола удобрени.

ХӀанз керттера лоархӀача аммиак кийчъяра йолча сооружене монтажни балхаш дакхера темпаш йолаш ледаду. Итташ эзараш тонн аммиак — йазал ниэ болаш а керда производство. Укх шера хенал хьалха кхоалагӀча квартале из дӀаяла лаьрхӀед № 20 йолча Мосстроя треста гӀишлошъераша.

Сурта тӀа: аммиачни производство.

А. Стужина сурт.
ТАСС фотохроника

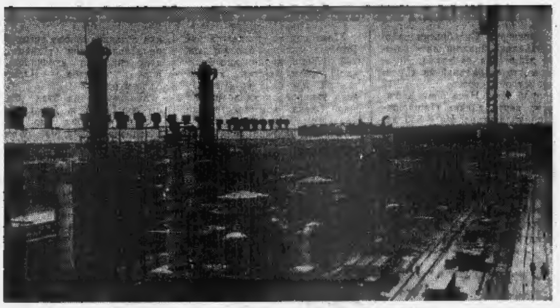

Наьха унахцӀено лораяра

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

Коммунистически партен советски правительствам хаддансш йоакхо ю наьха унахцӀено лорайра, наьха гӀулакх деш а вэараш больницеш, поликлиникаш, санаторееш, берий учреждениеш, иштта дукха кхыйраш. ӀалаьмаТе дукха балхаш даьа вай республике укх тӀехххьарча шерашка наьхаьа унахцӀено лорайра даькъе.

Цу учреждениеш дечагӀулахкал совгӀа, хӀара сег декхарийла ва унахцӀено лорайра бакъонаш йовза, уж кхоачашъе. УнахцӀено лорайра чӀоагӀа эшаш ца цӀагӀара гигиена лоаттайр. Деваа унахцӀена а хургба дӀа-юха дуаха лазарши а хургдац шиӀ бокъонах цӀагӀара гигиена лелайой.

КӀезига гӀулакх дац нах бахаба цӀагӀара фо керда дахар. Каст-каста цӀено еш ца хилча цӀагӀара фо цӀена хилац. Денне бусн 650 грамм Ӏи бегах арайохийт ахьан саго. Сага дегӀа тӀара а гӀетт хӀара денне бусн 700 грамм Ӏы. Цул совгӀа баракъаш дутташ а даар кийчдеш а бӀехду цӀатӀара фо. Каст-каста корашк неӀараш хьа а деллаш кердадала деза цӀагӀара фо.

Доккха зе довл наьха унахцӀенонна демах. Дом улица наькъ тӀара а хьачуух, цӀагӀа хьа а хулл. ЦӀагӀара фо дом боаллаш хилча, саго са кӀоарга дахац, дом мехкашка а буж, лазар а хьоаду. Демаца хул тайп-тайпара бактереш. Демаца хул скарлатина, дизентери, корь, иштта кхыча цамгара бактереш. ӀалаьмаТе чӀоагӀа зене да цӀагӀа хӀамаш гаяр, йокъйир, гӀаьле уззар. ТӀехьача гермеца хӀара Ӏуфрийна цӀенъеза цӀагӀа мел йола дом тӀабуэкаргбола «хӀамаш» Массахана цӀена леладе деза кизгаш. БӀехача кизгаши 30—50 процент хӀезитью сердал. Нормал тӀехйола йоакхал а дика яц цӀагӀа. Юкъера температура 18—20 градус хила езе. Микробаш хинна ца Ӏеш яйца-глисташ хул цӀагӀарча хӀамашиэ. Академика Скрябина белгалдоаккха демаца ӀалаьмаТе венера остирицаш хилар. Цар фуалгаш феца наьха кер чу ух, къаьстта хагийча берий кер чу а ухаш.

УнахцӀено лорайра чӀоагӀа эшаш да цӀеношк а коп а цӀена леладар. Тайп-тайпара зенера садоаха хӀамилгаш хьахул нуваштпен бӀехача хӀамашиэ.

Къаьстта кхераме да мозий. Мозаша дӀа-юха дуалийт дукха тайп-тайпара лазараш, къаьстта дизентери яха лазар.

Иштта зене я чоапилгаш. Цар дӀа-юха йоаржаю туберкулезни микробаш.

Садоаха хӀамилгаш йоалра эттара хьалха найда шиц беза ДДТ кхача дустах. ВӀалла а лоаттае мегаргьяц цӀагӀа бӀеха пхьегӀаш. Дукха моттигаш рийслу лазар пхьегӀашкара дӀа-юха дувлаш. Нагахьа санна туберкулез доаллаш саг цӀагӀа хилча цун пхьегӀаш къаьстта лелале еза. ПхьегӀаш йила еза хлорни растворица. Иилача пхьегӀашта гата хьакха деза.

ӀалаьмаТе лоархӀаме да бераш унахцӀена хьалкхелар. Цу гӀулакха чӀоагӀа йоакхо ю вай мехка. Белгалдаккхе деза дукхагӀча даькъе берий унахцӀено лорае езараш дий-ноаной хилар. ДукхагӀа йола ха цӀагӀа йоаккх бераша. Къаьстта ноаной декхарийла ба берий унахцӀено лорайра йоакхо е. Бер цамогаш хилча ӀалаьмаТе сиха лорага дига деза. ТӀабункаш бола гӀирс, буаш бола кхача цӀена хиланйта беза. Берий унахцӀено лорайра вӀалла зене бац къахьегам. Берашка дулургйоа атта гӀулакхаш дайта деза. ГӀеттара зӀамига долча хана деиз Ӏомаде деза бер цӀено лелае, кул хьакха, пхьегӀа йила, иштта кхыдоа деза. ЗӀамига долча хана деиз Ӏома ца дича хургдац бер шиӀ дегӀа тӀа а цӀагӀа а цӀено лелеш. Цхьадола бераш хул дукха оалахьнича хана а тӀехь кхыметтех шоай кулг-юхь а ца дулаш. Иштта лоархӀаме да бераша буаш бола кхача цӀена лоаттабар.

Боккхача кхерамера гӀулакх да цӀена ца а еш баьца дааравш сомаши даар. Хица бокъонца йиллачул тӀехьагӀа мара ца мегаргья уж.

Наьха унахцӀено товара лоархӀаме да кхача чаме а, шиӀ ханнаханнаьа а, цӀена а кийчбар. Кхоачамболлаш белокаш, углеводаш, хьоаьал, витаминаш хургйолаш тайп-тайпара кхача кийчбе беза дезаал. Бераштa а боккхийчарна а эшаш да шиӀ хан-ханнахьа кхача баар. Кхача кийчбеча а дӀалуча а сага кулгаш сапаца дила цӀена хила деза.

А. КОРИГОВА,
Грознерча № 1 йолча горбольница лор.

АХОРХОЧУН НОВКЪОСТ

Ахка юкъенхаьнад. ЧӀоагӀа еихденнад кхашкаре балхаш а. Чуйийна къахьегаш — кхача ялат чуэцаш, хьакхӀашта, шашкара секкхана оасар деш, иштта кхыдола балхаш деш ба къахьегамхой. Укх деношка совхоза, колхоза кхашка духхьад механизаторш, ахархой хилара совгӀа культпросветболхлой а ба. Каст-каста хул Шаьлара культпросветучреждений болхлой кхашка. Къахьегамхошта керда газеташ, журналаш, дийнахьара кино кхухь, беседаш ю. Ерригача района юрташкарча библиотекий библиотекараш бӀаргаго йиш я хӀанз кхашка.

Къаьстта белгалъяккха еза Шаьларча районни библиотека заведующи ков. Т. А. Аликина. Кхашкарча къахьегамхой дика лоттагӀа и нов. Аликина. Цун кулгаша хьаьдаьр бӀаргаго йиш я «Джалка» совхоза ихьоалагӀчен шолгӀачен отделений станачика, хьатташка. ЙоагӀача беса гойтарча агитацеца кийчъяй цӀе уголокаш, арахийцад юртбӀахама хетадъ плакаташ. «Коммунизме холкаш дита везар фуй?», аьнна чӀоагӀа сакъердаме, дукхача болхлоша дакъе лоацаш диспут йир «Автуринский» совхоза тхьамха леладеча бригаде хьатта тӀа. Боккхача безамца хьежар дийнахьарча киноге Мескер-Юртарча, Гермечукерча, Октябрьскерча юрташкара къахьегамхой.

Дикка толам баьлар «Кхашкара ялат чуэцача хана культпросветучреждений болхлой декхар» аьнна районе яьча совещанех. Цига даьа хьаьнар Шаьла района ерригача клубаьн библиотекаьн болхлоша.

М. ЭПЕНДИЕВ,
хьаьархо.

ПРИКАЗ ТЕХАР... ХОХАШ БОАБИР

Укх шера вӀашагӀъеллай Шаьла производствени управлене «Степной» яха дуга кхаду совхоз. Цул совгӀа хохаш а кхебу укхаза. 3700 сом дӀадахийта 30 гектара тӀа дӀадь хохий ги даьр совхозо. ДӀадийра из. Дийкъа а дийкъа массеш болхлочун тӀачӀоагӀдир хохий кха.

Шортта техника а яр хохашта мукха бовкхаш, хий дехкара карашаш доакеш, хӀьта дукха дахча а дӀадахийтар цу балхашка, нагахьа санна из бакъдале.

КӀира а бутт а баьлар хохаш дӀабийна. ТӀабаьлар хох, дика хургбоаш бар из. Бакъда, оасар параз дахкагӀа дар. Из хош бадар совхоза кулгалхой, агроном А. Воробьеви директор нов. Гончарови. хӀана аьча хохий кхаа. ЧӀе хиннабелар уж.

Совхоза кулгалхошта дош хетадар 3700 сом дахийта ги а диэца дӀабийнача хохех.

Эттара тӀехьа а гуйлавенна вела санна, дика лоархӀа а ца веш гучаваьлар директори агрономи. Турпал кхача а кхерайургӀвар хохий яха бӀаргадайна корзагӀбаьннача директорах. ЦӀогӀа хьекхар цо, бийнаш деставора. Кхай тӀа оасар тӀа а дахийта йокан бовбаьр иштта вутаргвац аз, яхйи дувиш дуар кулгалхою. ТӀахьа, кӀезига ше мотта беча машина чу а хайна сиха вьйлаваьлар директор.

Дукха ха ялаехьа арелаьлар дуна йиш йоацаш агӀаввахача нов. Гончарова приказ: «30 гектара тӀа дӀабийна хохаш бовш летт бригадир волча Д. И. Пака, цун гӀонча Д. А. Пак, совхоза болхлочун нов. Те беххел. Цар вӀаштӀехьадаьккха дац хохашта лерттӀа гӀулакх дехга... 26-ча май кулгашца хохашта оасар доладелга вӀаштӀехьдоакхалда. Плани совгӀа хьалкхебьча хохех ахаш дӀалург а болаш оасар де болхлой лохелбе цар. ПхелагӀа нюке кхачалехьа даь доакхалда оасар. Из болх вӀаштӀехьбаккхара тӀахьожам лоаттабе декхарийла ва агроном нов. Амерханов... Нагахьа санна приказ кхоачашца деш хохеш бовбой бехктокхаме озаргба ин. Пак, Пай, Те... Приказ кхоачашдара тӀахьожам лоаттаболба совхоза керттерча агронома нов. Воробьева...» иштта кхи дӀако а.

Приказо корзагӀбаьхар ин. Пак, Пай, Те, иштта кхыбараш а. Хохашта оасар дара нах лаха болабелар уж. Хохашта оасар де совхоза машинаца «Алерой» яхача юртара болхлой кхуьлар цар оасар де лоаш «Степной» яхача совхозе болхлой болламехьа.

Цу дерригача гӀулакхаша вӀалла новкъостал даьзар, дегара-ди массаза доаи хохаш кӀал а бусаш оасар сиха лахкаела доладелар. Сихха кхоачамболлараш дӀадахара оарцагӀдоаьа дехаш хилар. Цу хана директорелла вахийтача нов. Воробьевна кхы хӀама дагадоханаар 15 гектара гӀара хохаш а тӀехьа лаьтта юха ахар мара, цу гӀулакха бехке стихийни хатар а лаьрхӀа. Сендухьа дезаш дар из? Из гӀулакх иштта нийсдаьа совхозо промфинплан оттаьв ца хилари юртбовхама продукташ яхарей кийчъярей Министерствa письмени разрешени ца хилари бахьанце. Финансови а производственни а дисциплина телхаелга да из. Цудухьа шорттига сага ца хойтташ, лер йоацаш хохаш тӀера дӀабьхаб.

ДӀабахача июнь бетта 15 гектара тӀа дӀабийна хинна хохаш тӀера дӀабахара акт оттайна. Акт оттаеш хиннача комиссе дакъалоацаш хинна совхоза хьалха хиннача директора нов. Гончарова деннача приказаца белгалбаь хохаш боаре материальни а моральни а бехктокхаме оза безаш хинна новкъостий. Уж ба агроном Амерханов, бригадир Пак, гидротехник Сиорков, бригадира гӀонча Пай, тракторни бригада бригадир Эльсункаев.

МалагӀа бахьанаш да актаца уж тӀера дӀабахар? Акта тӀа фийле йоацача комиссе членаша оттадаьа «тӀабовлаш латта хохаш байнаб сов дукха гӀунал латтар бахьан долаш».

Укх корреспонденце авторзаги дӀадийначул тӀехьагӀа деза лаьттача шин бетта ха-оттача хьалашка хьежаб.

Город Гудермеса метеорологически станце даннешка хьежача цу районе хинна ерригa осадкаш 54.5 миллиметр мара яц. Из тӀоадал дӀабийна хохаш боаьл меттел хьатӀабелара а низткъа кхоачамхилал мара яц.

Цу тайпара оттаьча актах селоӀам хиннача хана совхоза директор волча нов. Воробьева 15 гектара тӀара хохаш юха ахийтаб, уж дӀабуваш а делабеш а 2030 сом йеччахьайкхен рузкъа доадаь доллашехьа а. ХӀьта аьхача дерригача кхай тӀа силоса лаьрхӀа хьежийаш дӀайийнай, совхозе лаладейн хьайбаш деке а. Хетта доагӀа, совхозе хьайбаш ца хилча малагӀча гӀулакха дийнай мошача доагьерийна лаьрхӀа йола хьажийаш.

ДӀабийна хохаш боаьл ма бьбой. Хьан тоакаргда цун хана хинна зе?

С. АЛИЕВ,
Шаьла производствени партийни-йаччаьлакхен тӀахьожаме комитета председатель.
М. АЛБОГАЧИЕВ,
тха собкорр.

КЪОНА НУСКАЛ А ДОАЛАДАЬ...

...1960 шу. Гуйре. Ма хоза ха я-ха сога еиар, аьнна хетаь яр Шаьла ахаш йола Домбаева Хейира. Хаджиев Ӏийсайга маьре ахача шиӀ вахар кхы а кразагӀа лаьрхӀар къонача йохчий йойо. Цхьабакъда, дукха гӀайдъяка лелаизар Хебира. Маьре яла шу даьнначуа тӀехьагӀа бер хилар — йиӀиг. Юрта гӀолла хабараш доладелар — раьза вац Хебирайка цун мар Ӏийса, яхаш.

Шийна безам эттар царна шинненa юкъе. КӀаьнк хиннаьаш, яхаш бахьанаш доахар. Цхьабакъда, из иштта дацар. ШоллагӀа бер — кӀаьнк хилча тӀехьагӀа а «бӀохбалинзар» маран сесагая юкъера бевал. Каст-каста мела, Хебирах лета ваьлар Ӏийса. Цул совгӀа, цӀогӀа а техе оалар: «Аз саг йоалаергья дьйе, Бегаш бу ах це, аьнна хеталора Хебирайна.

Цхьабакъда, дукха «сатоха» дийзанаар Ӏийсай: 1964 шера 10 мае Ӏийсас цхьаькка саг йоалайир. Хебирай бокъонаш лорае цунгалье еьар района кхалнаьна совет. Цхьабакъда, юртахоша яьхача бесса кхалнаьна советая хьалха «шиӀ де дезар даьдар» Ӏийсас. Е юртсовет а, е района милице отдел а ицар вӀалла сагоцдец цу гӀулакха, оарцагӀбовла дага я бицар. Къона нускал доаладаьча лоизар дир Ӏийсас, цхьабакъда шиӀ йоаккхагӀа йола сесаг цу дийнахьа шиӀ да волча цӀаяхийтар.

Ӏийсайи Хебирайи болхам бекъаш акт оттаьй юртсовете, фу уйла ерта цу весарьяхьагӀ цу хана юртарча кулгалхойта (юртсовета).

Хахке шиӀ къонача нускална вахаш ва Ӏийса, къона доал — вӀамига ши бери сесаги дӀа а кхайса. Шаьлара къахьегамхой юртсоветага, цун председателга нов. Юсупова, района милице отделага хетташ ба: иштта хӀадерзадаь гӀулакх да из, яхаш.

П. КАЛПИЕВА.

КХОАНА СССР ТӀЕМА-ФОРДА ФЛОТА ДИ

СОВЕТСКИ ДАЬХЕН БАЙРАКХА КӀАЛ

Советски Союза ТӀема-Форда Флота Ди дезза дола дерригача халкъа цӀей а хинна хӀаьттад. Из да военни моряки, тӀема кемаш, дика товаь тӀема техника, герз хьадеча шоаш кхо ца беш къахьегаш болча болхлой, инженерий, конструкторий толамашка хьожа ди.

Бериига советски нах а санна, военни моряхаш бух боацаш мутӀахье ба чӀоагӀа техаши бӀубенкен вай Даьхе коммунизма сийрдача лаккаленашка югача дукха езача Коммунистически партена. Цар сий долаш лора а ю, лакх а ю вай парте, ТӀема Низий, ТӀема-Форда Флота революционни денел долен традицеш.

Сийлахь-боккха Даьхен тӀом киннача бирсача шерашка дукххача военни морякаша турпалалли къонахчалли гайтар шоашкара. Цар хӀалак вора моастагӀа Баренцова, Балтийски, Ӏаьржача форташка, Тайжача океане, Волге, Дунае. ТӀом хиннача хана советски моряхаша хилд дахийтар 2000 совгӀа моастагӀчун тӀема а транспортни а кема, бӀаь совгӀа тактически оперативни десант ховийр. Советски Эскара доакъоноца ихьана военни морякаш лийтар Прибалтике, Волга тӀа, Ленинграде, Севастополе, Москвай Одессей лорееш хийлар.

Вай Даьхен кортамукъале бахьан тӀом баьча флота бӀухой турпалаьла бокха мах бир партен правительствен: 515 моряка Советски Союза Турпала цӀи еннай, 350 эзар совгӀа волча сага орденаш медалаш еннай. Подводникий Колышкина, Гаджиева, Грешилова, Старикова, Шедрина, форда летчикий Бринько, Сафонова, Мадренко, Середина, катерникий Шабалина, Осипова, Гуманенко, десантникий Леонова, Куликова, Катанова, дукхача турпалий — моряхий цӀераш дерригача советски халкъа йовзаш я.

ХӀинц Коммунистически партен Советски правительствам ӀалаьмаТе чӀоагӀа яиз тӀабохийт керддача тӀемага вай коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяра духьале ва кийтара. Хьалха а санна дунен тӀа сатем боацаш майна. КПСС ЦК февральски Пленуме Н. С. Хрущева аьлар: «Хила тарлургда, термоядерни тӀом болабергбола агӀабьараш нийслуш. Из цӀенкха а диадаьйте йиш яц».

Укх тӀехххьарча итт шера Советски Союза оборона чӀоагӀъяра тӀехь Коммунистически партей Советски правительствам йоакхо яр бахьай долаш вай ТӀема Низаш дегӀадоалладеш а дӀахо кийчдеш а домкхий дика хувцамаш хиннад. Парте ЦК-ан Н. С. Хрущева шийа инициативах цӀенкха а ца хиннача деналоех революционни шерен оланаргара хувцамаш даьд эскар герзаца кийчдеш а вӀаштӀехьдоаккхаш а, из Ӏомадеш а цуйна кхочам луш а. Стратегически лоархӀам бола керда тӀемо Низаш — Ракетни эскар хьадаьд.

ДӀадаха итт шу дар дикагӀа диллача керда ТӀема-Форда Флот хьадира итт шу. ХӀанзарча оттаме кертерча даькъе хин хӀалхара флот а хинна дӀаьттад из. Вай хин кӀалхарча флота дарж а атомни энергетически устӀановкаш йола баллистически шоаш хьемалучен ракеташца Ӏалошдаь хин кӀалха лела кемаш. Дунен океанна хьалтхоача районе чехка къайлагӀа дӀа а даха, моастагӀчун тӀема объекташ йохаеш хӀама тоха, а цун торпедоре тӀа ракетно-ядерни торпедни герзаца дов де могаргдолаш да уж кемаш. Вайцига хьанна да керда хи тӀа лела кемаш, кемаш-ракетоносецаш, кемашта духьалара кемаш, тральщикаш. ДакагӀа хулаш хувцаенна форда авиаци. Из кийчъяь хӀанзарча самолеташца — можагӀа йола а ядерни а зарядаш йолаш йолча тӀьахӀаш доле ракеташ лелаераша.

Оборона Министра дӀадехараш кхоачашдеш, военни морякаша тӀегӀертта къахьегар кемашна доакъоши тӀема кийча хилар кхи а лаьхдеш. Форда тӀа тӀема гӀулакхаш Ӏомадела дӀахо лаьхду, герз кхоса Ӏомалу, дисциплина а организованность а чӀоагӀъю. ХӀанзарча шиӀ дикагӀа диллача чӀоагӀа кийчдеш да вай флот. Кемай экипажаш шоаьх бӀубенна хул тайп-тайпарча широтех гаьна бахача, бирса штормаш хьайнача, хӀама ца гу кохи еттача, полярни шелак йолча, тропически йӀовхал йолча хьалашка.

МоллагӀа дола хӀама а хинна дӀаьттад Къилбаседа Шайна океана шенашта кӀалха советски хин кӀалха лелача кемаша еш йола походаш. Вай немашеи форда авиаци оперативни а хьинерерча гӀулакхий а хьоккхамаш тел, из бахьан долаш досовл дехьара наччахьалкхенаш тайшаш шоай авианосцашни хин кӀалха лела кемашни «бӀаргаго йиш йоацаш», «гӀакхача йиш йоацаш» хӀьта нагахьа тӀом хилча, моллагӀча районе уж доле а, «хӀачча толе йиш йоацаш» лархӀа йиш яц цар.

«Форда тӀа — цӀегӀа» яха къьанара флотени деннз тахан а чӀоагӀа я морякашта юкъе. Форди океани — уж я вай ТӀема-Форда Флота кемаш тӀаргчар гӀулакх ду моттиги, уж Ӏомалу школеш.

Дерригача ТӀема Низий а санна, вай флот дегӀадара йоакхо ю Коммунистически партей Советски правительствая кулгалхоша. Укх тӀехххьарча шерашка парте ЦК Президиума членаш хийнаб массе йолча флотех флотилех. Военни моряхий дагӀа дукха хӀаиш дитар 1962 шера аьхий Н. С. Хрущев Къилбаседа флота кемаши доакъоши долача хилар. «ЧӀоагӀа дега дика хет вай социалистически Даьхе — СССР лорачеа шиӀ тӀема декхар хьаштдолча минуте сийлеоцен мадоагӀирех лораде кийча ба бӀухой вай болаш», — аьнна яздьаьр Къилбаседа флота хин тӀарча а хин кӀалхарча а кемадеи авиацеи еча учениешка Н. С. Хрущев тӀалаьттача «Адмирал Ушаков» яхача крейсера журнала тӀа цу деношка.

Партей правительствам еча йоакхою дог ура а оттадеш легендарен «Потемкина», «Аврора», сийлахь-боккхачa Даьхен тӀема турпалий сий дӀахо кхухьача советски военни моряхаша тӀегӀертта Ӏомаю тӀема говзал, толаме нараерзаю кердагӀа йола техникеи герзи.

ТӀема-Форда Флота лела дукххача йиш кӀалхарчен хи тӀарчен кемай, форда авиацен береговой ракетни артиллерен доакъой экипажаш наькъа йоагӀа тӀема а политически а кийчо еча керда толамай даькха.

ХӀанз ТӀема-Форда Флота хӀара шоллагӀа морик отличник ва, хӀара кхоалагӀвар классни специалист ва. Уж вай минкаш, вай доккхал да.

Арктика шекта кӀалха лелаш бӀаьха яакъ бевбине юхаихаьчад 2-ча ранга капитана Юрий Алексеевичи Сысоева команда ей дола хин кӀалха лела атомни кема. Цу экипажа членаш ер дикагӀа ва аьнна саг къаставе йиш йоацаш дика ба. Похода юкъе дакъа лоацаш хиннарех хӀаране шиӀ декхар ше кхо ца веш кхоачашдир. Отличник яха шиӀ цӀи сийленца бакъъю кемо.

Дика, сий деш да ТӀема-Форда Флота кхидола хьалхарча мутӀарех латта кемаши доакъоши. Царна юкъе да вн сараша Н. Вашалова, А. Коновалова, Н. Колашникова, А. Маркова, П. Пшеничникова, В. Ладнова гӀулакх деш дола кемаши доакъоша. Уж шаьра довз къилбаседерча, балтийски, Ӏаьржача форлий, Тайжача океана морякашта.

Хьайцаргда да вай, масала, эпсар В. Ладнов гӀулакх деш вола кема. Уйхаев 90 процент моряхаши старшинаши тӀема а политически а отличникаш, классни специалисташ ба. Иштта дола кемаш тӀа-тӀа дукхагӀа да.

Морякаш йӀахха кхотабеш бола чӀоагӀа яиз ба флота коммунисташ. Укх тӀехххьарча шерашка флотски партийни организацеш дикалла а дугхалла а дегӀаьлаькха. Лакхбеннаб цар лоархӀамa тӀема денлах, цар хьанаре дакъалоац кемайн доакъой морякий дерригача вахара юкъе.

Укх масало дуне коммунистийн партийни организацен лоархӀам лаькбалари. Шин шу хьалха партийни организацен секретарь капитан-лейтенант Ю. Шурупов хинна кемо тӀехкаьлуерех дар. Укхаза военски дисциплина телхаеш, тӀема гӀулакха кийчбалара декхараш юкъьера мара кхоачаш ца деш моттигаш яр. Партийни организаци кӀезига йӀа юкъе болаш яр, хӀьта матросаштех старшинаштех юкъе коммунисташ бацар. Цул тӀехьагӀа тӀема посташка, отсекашка коммунисташ гучабаьлар. Партийни организаце йоккха хулар эпсарий, старшиний, матросий четтаь. ДукхагӀа хулар кема доаха толамаш а.

ХӀанз партийни бюро кертe а латташ йиза йола партийни организаци я кема тӀа. 93 процент бола матросаши старшинаши классни специалисташ ба. Кемо толамца кхоачашду тӀема кийчбалара декхараш, флоте дикагӀдарех дерхӀ кема.

КӀезига лоархӀам бац флота кемаш тӀем доакъошкен комсомольски организацей а. Формиена тӀа рубина бос бола вечокаш йоахка кагий нах военни морикий хьалхарча мутӀаренна болх. Дукха дола дика патриотически гӀулакхаш дӀадоладераш комсомольцаш ба.

«Отличника уллуш тӀехьавусар хила йиш яц», «Таденара отличника рубеж — кхоанара подразделене рубеж», «Сахканара коммунистически къахьегамa ударник — таханара Ӏомаилара отличник» яхача а кхыча а девизий болеш шерра баржаб флоташка. Бериигача военни морикий теркам тӀабахита бовгӀа гӀулакх да къилбаседерча морикаша дӀадоладаь «Форда тӀара венавале форда тӀа ваха кийча хила» яхар а, хӀьта иштта аӀаши гарга йола говзалаш Ӏомаяра тӀехьа балтийцашна лоттабу къовсам а. Цу боламаша чӀоагӀа лакхаду кемаш тӀема гӀулакха кийчдалар, вай ТӀема-Форда Флотагара еллахне техникеи герзи дика ховш бола специалисташ кийчбара новкъостал ду.

ХӀанз военни морякашта дзахтайна доккхий а новкъале а декхараш летт. ДӀахо а тӀема гӀулакх Ӏомадела лаккхаре, воински дисциплина чӀоагӀъяра тӀехьа чӀоагӀа къовсам лоаттаде беза. Из декхар кхоачашдара тӀехьа кхоахьегаш а флота ерриге личин состав.

Шоваткъа йоарӀ мар хинветр да вай Даьхен форданара доазув. Из тешаме лорадеш да. Берригa бӀухой а санна, доазув доацаш Коммунистически партен Даьхенчен мутӀахь бола военни морякаш хьаштдолча минуте кийча ба коммунизм къаьхеш долачьа советски халкъа, иза болча социалистически содружества вежарий дочча мехкий халкъий маьрша къахьегам лоравде.

Вице-адмирал С. АВЕРЧУК.

КХАШКАРЧА БОЛХЛОЙ САЛОӀАМА

Наьсарен районни культура ЦӀено вӀашагӀъеллай агитбригада. Халкъа артисташ тӀабола, автобус хӀара дена бӀаргаго йиш я бригаде, ётане.

Укх деношка агитбригада членаш хилар «Энаженски» совхоза отделеней кхашка. Боккхача безамца, бевв хьаьний санна тӀаийцар къахьегамхоша делкъе ка лиинача хана шоашта салоӀам бара баьхча артисташ. Балха тӀа ка маьхала йоалараш хеста а беш, юкъарча балхах къекараш, наьха хьацарех баха гӀертараш, тесса бола лелабераш бег а боахаш агитбригада аьннача частушкех боккха сакъердам хилар механизаторашта. Иштта салоӀам хилар къахьегамхошта агитбригада членаш даьа тайп-тайпарча къаний халхарех а. Шоай лакха говзалех хилар хьагайтар артисташ Маргьякиева Людмилас, Мальсагов Белхана, Артемов Виктора, кхечар.

Белгалдаккха дола, укх тӀехххьарча хана районни культура ЦӀено шиӀ болх дикагӀа вӀаштӀехьбаькка хилар. Ахка укх бетта 10 дийнахьа иттаза совгӀа совхозий кхашка конценрт оттаде яхай агитбригада коллектив. ХӀара денна совхозий бригадашка, фермашка, станашка къахьегамхошта, юрта болхачеа фильмаш гойташ йола дӀа-хьа лела киноустановка.

Р. МУХТАРОВ.

«Красное Сормово» яхача горьковски завода коллектив хинкхӀале гӀолла лела тхьемаш дола кемаш дара къалъегаш я.

Дукха ха йоацаш хи тӀаденнкхад «Буревестник» яха керда кема. Дерригача дунен тӀа хьалха арадаьнакха тхьамаш дола газотурбохой дукха массагӀа да цул хьалхагӀа арадийнарех.

Сурта тӀа: «Буревестник» яха газотурбоход.

Кинг Галиной сурт.
Кърдарий кепайоазоа агентство.

ЮРТАШКАРЧА МЕХАНИЗАТОРЕХ

ДЕГА ГІОЗАЛЕ

Б. ЗЯЗИКОВ.

Кердача повеста тІера дакъа

1957 шера ший дахІ баьхача мехка — Наьсара цІенера эІамигасаг, комсомолец Осман Магомедов. Цо массеха балха гонзалаш Іомаьвр: слесарь, машинаньнъ тІарча витоний автоматчик, сцепщик, монтер.

Юхьанца монтералла вахийтар из. Болх дукха баде ш, цо дега салоІам бицар. Уйлане волаш цхьа-шн дн в даькха, юха в совхоза директор волчв вахар из.

— Трактористий курсашка вахийта со, — аьнна дехар дир цо.

— Хьо волча аттагІ іа ма дий хьона, — йоаьар директора, — нул соьгІа монтераш а кхы тхоьа совбаьнва мичаб.

— Трактор Іомашза ца Іе льрвІад из, — ахаш ше вьннача тІаре валанзар эІамигасаг, — хьанна хов сох гІоравьнна механизатор хулий в, — беташ бир цо.

Цхьанакхьа дІандаь ца хуле а, хІоврега кхетим чу дужаш, дега тІа чІоагІлуш дола хІама дегадох сага. Ишта бар Османа тракторист-механизатор хила йьиа дагахьа бах соман.

Механизаторий курсаш йисте а ялха цІабахкар Османи, Иайдиги, Идриси. Курсаш яьха а балалехьа валад хьар кагийча, нака механизмашца болх бу звено вІашагІйолла.

Дагадоаккхаш а кхоачашдаьза дартдоацаш а дола гІулаккхаш дукха дар Османар. Духьала уттача хаттарашта жоп дала тІертар уж.

— Баьдар хьица, вайна дагадехачох дош ца хетаин цо тешашп лукха нах ма ба совхозе. Кхьметтал агрономаш а. Кулгашца бола белга вІендаь дІа а даьккха, машинашца влат дІе а дийна, оасар в даь, чуцилга пайдаине хургхилирех тешн магац царна. Цудухьа деррига гІулакх вайн тийша да-их, — йоахар Османа ховкъосташка. — Воашкарча механизмашта доал де а царех бизэи пайда эца а вайна моге — вай котдаргде. ТІаккха хой шоана Наьсаре хургхар фуд? ХІай ховкъостий?!

— Фу хургда? — хьттар Иайдига кІирвекка Османа бІара а хьежа.

— Вай яр савна механизаторий звенош, бригадаш дІаржергьа еррнгача Наьсари аренашка. Льттан хІара гектарал бІоалевца совдовккхаш юхидерзадергда механизаторашца хьийга къа. Иттазе дукхагІа хьувкъаргда ялаташ. Берригачь эрсий мехка гІоръьннa юцаргьа вай Наьсарера хьежкІаш.

— Нийса яв Іа, Осман, — тІехьа тоадир Иайдаген Идрисен, — вайгара хьонхам эцаргба дукхаенеша.

ВІалла а дицлац Османа цІена комбинзонаш а юахаш шен ший конкъостийн эгвра хьаяка тракторашце гота арабаьнна да. Донкха льттан дакъа чу е дерзадь эггара хьалхара го боаккхаш вовллаш цІаьхна гарре керарв доа деттадала даьлар трактористо. — Аьхіен! — аьнна шийна мІадзавехар Осман, — селла дукха къа в хьийга, дош а дениа, цІенхаштта гІулакх карайцачуй тІехьагІа кхерилга фуд! — йоахар цо. Штурвала тІе ухкачи култашта ходелар низ болча болата говра довха са. Сох вІалла а дегаоидало фуций Іа? техиико шийга яхаш сайна хийтар «баьречоа». ТІаккха, мелашка борд-бордагІа веле а къежа, ше-шийца аьлар:

— Йоалле, хьо, болата алача, хьиарой говалец ца деш фу лисад ухх дуиеп тІе! Вай шине в доацартьа-хь из ахы...

Льтта оахаш йоаллача трактора тата, бийсаина а тІехь соцаш дацар. Денман хьахозар пхъа бІаька а тІаккха ловиша в цо бен бола вьшка пурх. Фарвех хьеухача, ІажагІа нарккхаш савна йолча сердалово уахадеш воадонвлара хьа в дояхаш машина чархашта кІал ихухьар Іаьржа льтта. Дика вІаштІехьбоаккхача моторо болх шаьра бора.

Оахаш латтача участкана го а баьнка, Осман бонкхача кошъьга дІилестача трактора еча сердалонах цуина бІаргавайра шийга кулг лестадеш кхай юккье латта цхьа саг. ДІагарга ма кхаьча а юхавар цо трактор.

— Ираз долаш болх хилба хьа, — аьлар Османа.

— Дикана вахалва. ЦІаьаха бийсана юккье хьо бІаргавайча со-м ижьа хІама хиннадий-хьог! кхаш шек в ваьккавар, — аьлар Османа. Хьо в ма, Тайсам. ХІава веьнна хьо бийсанна яра?

— Шолжа-гІалий тІа совещание в кхана кІвдоагІаш хьа трактора тато хеза хьаттадар тхо-м, — йоахар комсомола комитета секретара Тайсама. — Сона-м бюро членаш а ба: Зарет Алхасти.

— Фу дар совещание керда?—хаьттар Османа.

— Кхоана сараха района активе веллаш. Цига дувцаргда вай кердадараш-м.

— Зара, хьа вовкъостаина фу хьал да, — хаьттар Османа йоІата вела в воина, — Шо а хуре ма дий цхьан белхага кийчлуш-м.

— Хоаргца-кх, Осман, шоай нов вош доходойя. Мотнараита тучалонла йиш мичий шуа тІаккха-м, — аьлар Зарес.

— Оапош дагалеьцар бакъда гІертиш-м довхх тхо. Гой шоана дІа уре сейрдайоахаш лела трактор. Ма а са ховкъост Иайдиг ва.

— Ка маькала ийла шух. ХІаьта са а лоІіш, ше а кхобац оаш бойа бола дукхагІа Іоаргба шух. СалаІа ваш ма делахь, Осман, — аьлар Зарес иоаш бола даьхьала а бийца дІаболхаш.

—Шуа шнгь дика хилба. СалаІа-м кхувредар, — аьнна юла а трактора ко бе даллар Османа.

Иштта дІадолалелар къамаІаш кинчо звено кхьаьанцера къахьегама денош... Из дар соакха, шу хьалкагІа...

• • •

Ерригача Наьсара аренашка сайрда бІаьстан жалх хьекар. КІуьса тІа догам дица сааиа, хкоаламо хоадаьа гушваш, ноавш, баьш. Лоамашкаьхьара Іохьенхача шийлача, цІенача фоно кІаьдвалар диццолийт. Бракинета бургаш салиа, малха вІанаркІла цьег баьла мергІнташ тІа диллача тхира тІадамаш. БІаьстанга а сийвача сигаленга в дІаьхача Іай шоаш са хассар меттаоттаде гІертаж санме хеталу хьалха кхай тІа арвовалича болхлочуина пхьаш екаш, меллашха сигала уха чкъордаш зийча.

Баьнах в аргІерча зизаех а йоагІача йккъача хьажо кер бизаб, бІаьстан фено маьженашка низ чубетта, тенкача дик тІа эагІа турпал савиа хеталора тІехьайийза хьажкІаш дІаюо машина йолаш меллашха кІур тувсаш трактораца воагІа Осман бІаргавайча. Цунна хьалха вода эІамагІча «Беларусь» яхача трактораца оахам наидоввкхаш воалла Иайнт. Бийсаина лаьтта оахаш вахала Идрис салоІаш улл. 'Кхо бІаь гектар хьажкІаш — кхь сага!

Шийга дуларгдоацар де гІертарах хьчпар лархІац, — салар Османах цхьабоача совхоза дола деча болхлоша. — ДикагІа дола льтта доладелга мара кхы совхоза пайда хьабаргболаш хІама мичад Османа лададехар.

— Цунах хургдар-м гурахьа мара ма йиш яц. Тамаш еций агрономо а, кхьметтал совхоза директора а, шовшка дуларгдоацар ма хьувзаде ца влар, — яхаш шнбувлараш а пийслора.

— Кхо бІаь гектара тІе влат хьувхкьадс кхьь сага низ кхоачаргболицилга-м бІаргашдайкачов а ховргдар. Бакьда, из берий ловаорг хьувзалеш хозахета бІарчача шера лелаяьча техникех, доадьача ших в бехн такха баьар мадае-хьог! — ахг уйла хьахьодийр цхьабараша совхоза парткомо вІашагІтехача производственни совещание.

Эггара влаташ дІадо сихденначв хана, дІайна в дехьа о эттача деношка ялет дІадийна яла гІерташ совхоза яьлача деношка гулъенанар ма совещани. Ялат дІаде арабалалехьа шн бутт хьалхагІа массе а отделенешка вІашагІтехаяр звенош. Льттош а звеношта дІадийкьар. ХІаьта а ялат дІаде боле ма белланге а болх кьаьнача ІаьдалагІа бе баьлар. Звенош, вІалла хьовхеш а яцар. Бах баьннача балхах звеной кІераш а йохьаш харц сводкаш телар отделенешкара. Цудухьа парткомо гулъяьна цу совещание Османа звенос бу болх могабича из ца ловш цхьабараша вІалла хІиттІа а бовкчох Іотелайора балха керда форма, хІана аьлча хердача къаьмадар, дукаьча хана дена Іомадьр кІалдахьари эцлдри кхерар уж.

— Кхь сагага кхо бІаь гектара тІа влат дІа-м делургда. ДІадийначуй тІехьагІа гІулакх де дезаций хьажкІашта: мугІарашта юкъера льтта цамиадоахаш оасарв овла тедо, оасар де, гуяаш де, молзаш тоха. МассагІа да уж, массагІа да уж!

— Наз дІа в оттабь, кулгашей целашлеи гІулакх ца дойа хьажкІаш оасаро кІалъотаргба, — йоахар вохар.

Османи цуи новкъостІйи цу совещание бацар, нарве шоаех фу дуви а хацар. Цига вар кагийчаньаьа хьанарах в цар декалах а тешаш вола парткома секретарь Султан.

— Такан Магомедова звенос нарайцача кердача гІулакхах ца тешарий, къаьнача ІаьдалагІа болх берий дукха ца гоеш дІийбален кертах мІараш хьекхен езаргхиларах со вІалла шен а вац, — йоахаш цо. — Вай тІаленача ухх беркатерча льтто гештдергдац вайна мекъен кердачох кхераши вай хуле. ЛьттангагІа, цуина хьадала мамогта хьадеха а хьадахкха а деза.

— Комсомольашка ца дулаш дисар хьадувца влал цу нахага. — аьнна вала чура нош кхессар комсомольски комитета секретара Тайсама.

— Де белча, вай кагийченаха-м фуннагІа а зарагІдоал. Тхьовра ширъьнанче вамалахь хеташ хиинад бокхийчарга мара тамеш юлац, аьнна. Тахан вай беча балхех хургдар вайна гуча хургдола ха в тьаьа яц. Совхоза парторганизаце шийна могар, ший торо мел яр дергда кагийчанаха харайцна болх кхоачашхилийта а, совхове ялаташ хьувкъаргдола балхаш чакхдахара гІо де в, — аьнна къамель даь ваьлар секретарь.

Совещания йистеьнача цхьабараша цунах а дийцар хабараш.

— Венача хана цунах доккхал деш ма вар со, йоахар участкерча агрономо ВаІадала. Из хинваьоа накагийнах хьалхьебьар.

— Цо дувцар-м цуи корматта мел хинаршна а дийцадар. МассагІа парткома секретарь хиннав совхозе ухх кхо-кхи шера. Из в ший ха аьлча дІагІоргва. Халои зен тохха дезараш вай ца, — аьлар звенош йохьаьнй яхаш бехие аьлча отделене управляюща.

• • •

...Кхай тІа латтача вогончика корах чудьежар айлуш латтача маьлха зІы. Идрис вижа улл. Сома в цхшини карта кІал кулгаш а дахха, уйлаш еш улл из. Цуйна шаьра хьахов бола беш лелача тракторий таташ. МалагІа трактор мичаьа, фу болх беш йоал оьалургдар цунна гІалет ца воалаш. Деча татах, болара омалех йоахар цуйна трактораш. — Ираз долаш вай-теш со? — аха хаттар дора цуина уйлаша. — Фу в из ираз яхар, мишта хул из? — хетт по шешийна. — Сона хетаргаьа, ираз да сог даимн дог-тІоаа хуле. Фу вахала да из? Из да вака, адамашта вайдавна дола, дерге хало в бале а эттача доаккхаш дола хІама кариІлалар. Из да сага къахьегамех дукхахеншта беркат далар...

Дукха хетаргдар Идриса сагаге ираз кхоачийташ дола гІулаакхаш. Юхера а из кхача гІертачунга а аргІа кхьар... ираз да вІамирача сага дика иускал нарадар, иц оаллашехьа Аьсет цІагІа хьечукьеча санна хийтар цунна. Салла хьоастабуш цуи сурт шийна хьалхашка оттерах пхьарчов мІаргахьа Іоцьежар Идрис — Нах оасара арабаьлча-м кост касто йол бІаргаго я хьамаьа да а йиш хургьар цун. ГІалгІай бурса ІаьдІалаш хьала ма дий хІана в, Къамаьа деш бІаргавайча а, накаца цІагІа чувахе пкъа-шоаза йист хилча а детабуам бу, водар оал. Дов хье а хийча ма хулий ерош-м. Маца дІададаргда-теш уж тинцжнна Іадаташ! ХІанз цхьа шу мара-м дисадацар цунна дийша ила е.

ТІаккха ший ховкъостий — Османи Иайдигеи уйла еш хилар из. Оснама-м вІант дарьра вар, — йоахар цо. — Со сагі вац хьона цунна аз сайна могаш вола новкъостал ца дойя. Со санна-м са ши новкъост а даьра ва. Кховэткъеи итт центнер-м хац сона, оахи-м кхы а дукхагІа хьувкъаергья хьажкІаш. Ховргда-кх совхоза агрономе тхо кхашкарча хьажкІий хенашта хьонсий даха поладелча. ХьунагІа нийсвелча санна-м дарьра хатаргда цунна... ХІара хенах Іонда шишша-кхокха хьажкІа бІаргайча фу дуваргдол цо?!

...Османен, Идрисен, Иайдиген звенос ухх шера... фунеан даь центнер хьажкІаш чуйнцай аьнна парткомага а обкомага я рапорт яадергда. Газет хьа а хьувкхаш:

— Аз ма ахарий шуга, новкъостий, — ахаш гІадваха соцен Иайдагацен дагавуаргва Осман. — «Берий ловзар дн цар лелалер», кьхараш хІана вІалла ьттехьа в мича боагІа вайна, — аргда цо.

— Со дог тийша вар оаш хьажкІаш хьувхкьаергхиларах. Ишта хила деза комсомольций дош, — яхаргда Султана. Ма раьза хургва-кх из а.

...Дика да-кх наха хьона бархал аргдола гІулакх а. Из деций ираз! — аьнна урайкккхар Идрис. Кхы уллавалазар из. Сихха юхь а йила, новкъостаиша тІехьа балха аравьялар.

Советски Іаьдал далалехьа Наьсарен-Вокзале купеций поселок хиннай, ХІанз бокхагІа бараша мара дагаьІац цу хана цаІ мара йоацача дІаьхача улица тІа яьда кІедайи хагийча хІамайн тикаш, мьцх ю пекарнеш, ялатій амбараш. ГІалгІай купецаша соадегархойн купеций ІадалагІа жІевош хьалде болийбеннача биса хиннаб зама хувца я еина, Шн класс йола цхьа школи, маьждиг, машиньаькъа станци...

Дукха ха а Вокзален цу замалахьара кеп яйна. Юхедиса цІеволгаш тІом болча хана бомбаш чуйийтта мовстагІчо дохадир. ХІанз цунах йоккха, города хьесапс, поселок хиннай дукхха улицаш а йолаш, торадерча архитектурах дола цІеноч, кхоа школа, кинотеатр, музыкальни школа, халкъа театр, итт зазар болхлочов лаьрхІа Союза лоархІамера заводаш, кхы кагий предприятеш, учреждееш, кхьираш. Наьсарен-Вокзале йоккхаа юрта боахама района центр я.

Совхоза кои тІа, гараже — массанехьа а нах хьувзар, кхьметтал юрташкарча отделеней управляющеш а кхаьчабар. Керттера инжинер, керттера механик, керттера агроном—массагІа ба уж керттера, — берригаш а шо-шоай кабинеташка баьар. Массаха а долалуча бесса дІадоладелар ка ди совхове. Наха вІаши новршелеш хетт, машиний доахьош, чархаш, винташ, кхьдараш дуцц. Коара араух грузовикаш, трактораш. Массаиа а ше-ший гІулакх долаш, сиха ва. Латташ, деш хІама доацаш цхьакка а гац.

Совхоза кои дІачу ца а водаш, Алхан-Чурта хьарсама берди йисте гІолла ший кхашкахьа дІаваййрвар Осман. Тайри Іадаьллача шерашка хьарсама йистошка егІача кІарцхалий гаьнех хІаьэ хьу хиннай. Мальхе ца воалаш тоьал гаьна ваха йиш яр Османа кІарцхалий Іийие гІолла. Хьарсамал дехьа а ваьнна из юкавайрвача тІаьр-юкъе санна цуина хьалхашка уллар ерригв Наьсарче-Вокзаленгара деиэ СурхотІеи Іаьли-Юртеи кхаччалца. 1957 шера Казахстанера цІаьвача гІола ваарза хиина хургвар Осман хІана ше льттача, эзарза хийнар цунна уж юрташ, аренаш, гуаиаш. Цигара дІахьежача кхы а хоагІа хетар цуна Шамал Іийна дукъ, лохехьа атагІа гІолла маьлхе къегаш дола Шолж, ьттехьа ьаржа улла Экажкьонгий-Юрт. Наьсар-Кертен Вокзален вІашагІхкхийттай. Массанехьа Наьсара аренашка бІарг дІа мел кхоачача баьццара хьунаш санна латт хьажкІий кхаш. Ер да-кх ер — кхоллама беркат — влаташ! — йоахар цо ше-шийца. Цуица хувзадениа вІаши уллув даьнна бІьшерашка адамашта хьалхашка ихад воа дкъен, моцали лазараша, ираза гІозален. Гой дІа гІадимах Іоолаллуш латта хьажкІа бахьан долац бІьшерашка тьийсадеций гІалгІаша пачьчаьа колонизатораша, массаиа а цуна гу уж шарен хьаьнен льтташ дІа а даькха, лелхабеш лоамашка чубийкхаб уж моастагІаша, БокхагІчар дийца дагадоагІа Османа:

«Да вола хьели доакъавали, шуц, — аьхад Наьсар чурв лелхабаьча лоамароша, — ферта хходдал йола льттен чІегияг фертал евагІа хетача льале ма отталарий вай наьчаьа.

Кхо тІа етт латташ долц льтта Іаттал шийа деваГа лоархІаш хинвад пу хале, хІана аьлча влатий буртиг гІабарг мел бола оасалг вракьара латта тІа а кхухьаш тоабе бийзаб гогбаьча лоамарой. ХьажкІий а берца фийг хьахургбола льттан оасалг бахьанерча къовсаме гІабаш а деттаж сийнача СибарегІа ахийтаб нах, юрташ йоха в ащ, лелхабеш Эдала дехьа бовхах хиннаб. Льттен, юртанукъален бахьан долаш йоагинизарий 1919 шера ЭкажкъонгІи-Юрт, СурхотІе, ТІой-Юрт, Долаккхи-Юрт? ХьажкІаш бахьан долаш векарий кулакоша Османа даьвоша Муса!

...Хьу савна латтар восно кхашкара хьажкІаш. ХІара зенах Іоуал шишша — кхокха кхьарс массал йола хьажкІа. Іочуоллевона улла хьажкІа хьал а лаьца аьлар Османа: «Хьо бахьан долаш бІьшерашка хьацари цІийн Іонхад-кх адамий! Хьо бахьан долаш бахан а бовш а, хьо бахьан моцал Іуаинеи а бизе хулаш а, Іа кховбаш а мецбеш а хиноб-кх нах!

...Малхбузехьаре лаьгІо миха Іилиад аьлар. Шаре деала хьайра ерига хьажкІий аре. Османа уйлаш йоаче, из вишлийта, Іа сен гІагІа ю, хьо оаций тхо хьакхелар аьича санна гІар аьлар кхашка... Оаз айе оаш, кура хьажкІаш! Адамий вахара гІозале хурья шох-м. ХІанз ухх кхашка вевчув доя хьоастлургдеций шух хозалаш! Шуа беркат!

ДЕШАРХОШТА КЕРДА ШКОЛАШ

Грозкерча Октябрьски районе хьалъаь йоалаш латт кхоэза вІаштІара яь здани. Хозача моттиге хьалъьыйл из «Грозпромстрой» треста СМУ-12 прораб нов. Нальгиев Хьажмурд керте волча тІиашлошъерий коллектию. Из а 536 дешархочоа лаьрхІа 1963 шера ноябре хьалъе йолаь школа. Укх шера декабрь бетта йистеяккха езаш яр из, цхьабакъда, коллективо ший низата а хьежа доц деннад бериина 1-ча сентябре цу чу дешартдолаш, хана кхо бутт хьалха, школа эксплуатаце дІаяла.

ХІаьз сихача темпашца уй Іотохаш, малярни балхаш деш, хий дуллаш, канализаци йоаккхаш бовж участка къахьегамхой. Уж балхаш кхоачашдеча хьнаре дакъа доац 1962 шера деиэ коммунистически къахьегама цІи лелаеча Губенко Константина санитарнотехнически бригада коллективо, из цІи яккхара къахьегаш йолча Харченко Васпле бригадо, кхьмар. 125—130 процентал лохагІа кхоачашьъац цар хІара бетта йоагІа задани.

— Цазаддаш яхь латт тха бригадай коллективашта юкъе, цо торо лу тхона хана дукха к хьалха школа эксплуатаце дІаяла аьнна тІайица декхар сийлецца кхоачашде, — йоах прорабв Нальгиев Хьажмурда.

Хьажмурда из болх бу 11 шу совгІа ха я. Дика ха а йоалаш чакхдоах цо шийга хьеннача модлагІча объекта балхаш. Цунах цуи чІоагІа сий ду треста кулганхоша а болхлоша а.

Малаш ба шун участке гІишлошъераша юкъе дикагІа бараш, аьниа шийга хьаттача Нальгиева цІераш яхар тІехдика къа а хьегаш сейрдайяарча кагирхой школе дешаш йолча комсомолка Грошева Резай, Зорина Нина, Козлов Виктора, Туршаева Зиная, Лачков Олега, сайна технически техникуме дешаш волча слесара Кузнецов Виктора, иштта кхьмар а.

Ше аьннача хана коллектево школа йистейоаккхаргхилара дола тешал да 85 процент балхаш хІаиале цо кхоачашдаь хилар.

Шенача, хозача школе 1-ча сентябре деша доагІаргдолча бераша докхха совгІат да оаш кийчдер, тІишлонхой!

А. ДОДОВ.

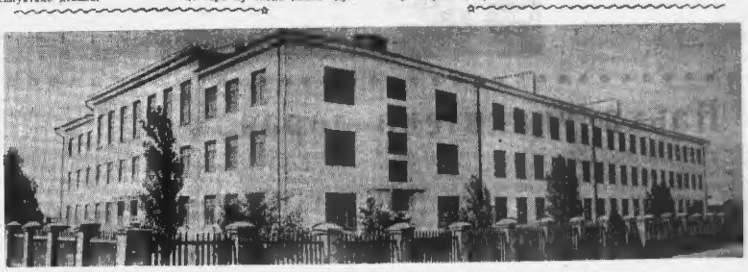

Укх шера Грозперча Калинина цІерахча поселке хьалъяьй, хІьта эксплуатаце дІалургья 520 моттиг йола шоэза вІаштІара яь № 38 йола цхьайтта шерара школа. Школа дешархошта деша атта хургйолча тайпара кийчъяй чура. Берий дешарен къахьегамен вахара Закон кхоачашдарна тайп-тайпара кружокаш вІашагІтоха йиш хургйолаш кабинеташ кхьйола моттигаш кийчъяьй. Цхьана, кІир теха, басараш хьекха, дешара мел эша парташи истолаши дІаоттадеь кийчъяьй классаш, мел эша пособеш хьатІа кхухьа ш, хІаьта хьехархой коллектив кийчъеш латт.

Т. УЖАХОВА.

Сурта тІа: Калинина кІерахча поселкера керда № 38 йола цхьайтта шерара школа.

Н. Кобиашвили сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТЕЛЬМАН ВИЙНАРАШТА ТАІАЗАР ДЕ ДЕЗА

БОНН, 23 июль (ТАСС). Гамбурге бахача наьха собране къамаьл деш Бухенвальд яхача гитлеровски концентрационни лагере чувоьллача Людвиг Лангвера дІадийхар цу лагере вІулакхе хинна эсэсовцаш. Эрнст Тельман вуьча дакъа лоацаш хинна Вольфанг Оттои Вернер-Альфред Берггери бекхтокхаме озилга.

Германе коммунистически парте председатель хинна Эрнст Тельман гитлеровцаша итт шера совгІа набахта чувоаллаваьчул тІехьагІа 1944 шера август бетта Бухенвальд яхача лагере а вига, цига вийнав.

«Блинкфюер» яхача газето бича хоамах, Л. Ландвер Малхбузен Германе общественностага кхайкав Берггери Оттои дош ца тохкаш дита Іаьдало яьча решенена духьал ала из тІахьехаш.

Цо белгалдаьккхар, Бухенвальд яхача лагере чуваьлла, хІанз Мюнхене ваха Мариан Цгада дуе а виа Тельман вуьча бус ше теш а волаш бІаргадайнар дуьца кийча хилар. Цгадана бІаргадайнад Эрнст Тельман вийнараштга юкъе Оттои Берггери хилар.

Гамбурге хиннача пресс-конференце Людвиг Ландвера кепа тоха аьнна дІаелар Мариан Цгада заявлени. Цу тІа цІаьхха а бакъду «Тельман тоаш тоха вуэш Берггери Оттои тІахилар». М. Цгада белгалдоаккх уж показанеш ше Малхбузен Германе полицега прокуратурага енна хилар. Гамбурга 300 гаргга граждании волаш хиннача собране тІаийцар Эрнст Тельман вийнарий дош ца тохкаш дитара шоаш духьала хиларах йола резолюци. Цар цхьа барт а болаш дІадийхар дош юха а тахка доладелга Э. Тельман верца дувзаденна хинна гІулакхаш дучадоахилгац

КОНГОРА ХЬАЛ

ПАРИЖ, 23 июль. (ТАСС). Конга республика (Леопольдвиль) премьер министра Моиз Чомбе дукха гІулакхаш ду Къилбаседа Катанга яхача провинцеов повстанчески болах тоІабе гІерташ. Из де лерхІаш, къьстта аьлча, хьеш я чурча гІулакхий министерства, кхерамзлен служба, конголезски эскара викалех латта «Къама кхерамзлен комитет».

Франс Пресс яхача агентства корерспондента Леопольдвилера беча хоамах «Къама кхерамзлен комитет» хьахрах йола решени тІаийдар 20 июле, Чомбе волча диннача совещание, цух юкъе даьа лоацаш хилар чурча гІулакхий министр Муноиго, кхерамзлен служба начальник Нендака, конголезски арме главнокомандующи Мобуту.

Къилбаседа Катанга яхача провинце хІанз толамца леладу шоай гІулакхаш повстанцаша. Цар хьалхацай цу провинце административни центр йола город Альбертвиль, Танганьика яхача Іама йисте улла йоккха промышленни город Бодуэнвиль, толамца дІахо а болх.

СОВЕТСКИ НОТА НИЙСА Я

БОНН, 23 июль. (ТАСС). Гамбурге арадуалача «Блинкфюер» яхача прогрессивни газето ше селхан араьйкхача статья тІа дувц Советски правительствага яхьийта нота йизза лард йолаш хилер. Цу тІа теркам тІабохийт НАТО «дукхача оагІорахьа» долча ядерни низашта юкъе ФРГ лоаца лаьгьа тІехье кхераме йолаш хилара. «Блинкфюер» белгалдоакх, советски нота ФРГ-а чурча гІулакхашта юкъе лелхилга ца хилар. Бонна официальни гІозараша из иштта юкъе а, хІана аьлча, йовх газето, договораши декхараши кхоачашделга хьадехаж далне а дац чурча гІулакхашта юкъе лелхилга.

Керттера терко тІаозаш

КОПЕНГАГЕН, 23 июль. (ТАСС). Эггара динагІа гургйолча моттигашка кепа теха арабаьккхаб датски дерригача газеташа Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев Польски Халкъа Республике хиларах бола хоам.

Варшаве Н. С. Хрущева даьча къамаьла изложени еш «Ланд ог фольк» яхача газето белгалье социалистически мехкий цхьоагІо мел яра тІехьа империалисташ ерригача средствех пайда эца гІерташ хилари цу мехкий халкьий цхьоагІо тІоагІъяза яр ца хилари дувцаш йола моттиг.

«Берлингске тиденде», «Политикен», «Актуальт» яхача газеташа къаьстта белгалдьхад мехка эггара агрессивнегІа долча гІозарий политика хьахьенхаш йола хоржамашта хьалхара программа тІаийцай США республикански партешъ, кьыраьнича антикоммунизмаи тІема кхерамийн лоэунганца КІайча цІагІа ва уйла йолаш цу парте президентала вохийта кандидат хІилари дувца Н. С. Хрущева аьнна дешаш.

«Красный Аксай» яхача заводе хьалъяй льтта кийчдеш йола керда машин — культураш дІаелехьа хьалха льтта кийчдеш йола гидрофицированни культиватор. Централизированни йолча гидроуправленеца кийчъяь я из, цо болх бу лаккхарча скоростех. Цкъара цо хьалоаца льттан оаса 16 метр ба. Цу гІулакхо из пайдане йолаш эргайоккха кхо секци йолча навесной культиватораш. Иштта агрегата низ болча «К» яхача трактора цхьана беча балха оасарал сахьата 12 гектарага кхоачаш я.

СУРТА ТІА: керда агрегат низ болча «К-700» яхача трактора болх беш я.

В. Турбина сурт. ТАСС фотохроника.

1964 ШЕРА 26 ИЮЛЕ ГРОЗНЕНСКИ ФОРДА ТІА СССР ТІЕМА-ФОРДА ФЛОТА ДИ ДЕЗДАРА

ПЛАН

1964 шера СССР ТІема-Форда Флота Ди деадеш Грозненски форда тІа спортивно-массови мероприятеш ергья спортсменаша — авиаторийни хии спорта мастераши дакъа а лоацаш.

Ди деаде доладерга Іуйрийна итт сахьат даьча. Общественни порядок лорвелтри автотранспорта беча наьхьаьргеи хьожилга тІадулл Нохч-ГІалгІай АССР общественни порядок лорара Министра заместителе — милице полковника нов. Н. Я. Жуковна.

Автотранспорта леле мукъалу Черноречье яхача поселкерча шоссе сунта тІегІолла чакхбоалча Кералча поселке бодача новкъен гІолла. Автотранспортана сеца латта мукъабеннаб: спасательни станцеа юхе сунт йолчен.

Форда тІа воагІалга автобусаша ІалашаргдаІ ухх стоянкашкара: Ленина улицагІара трамвайи го, Дзержински улица, Орджоникидзе кІерагІара майда, «Грознефтикая» стояика, поселок Калинина, машинаькъа вокзал.

Спортивни мероприятеш еча хана Іам чу лувча мукъалургбе сунт йолча юхе къоастакьча моттига Грозни—Орджоникидзе яхача шоссе машинаш лелачен сунт йолча пок гулбеннача чакхвала мукъалац.

Цхьй деадара организатор.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгІа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлоцита передача (нохчий меттала); 6.45 — зарядка; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш передачий программеи; 8.15 — «Сердало» газета шогІоаш тІара; 8.25 — концерт; 8.40 — «Къона тІехье» передача (нохчий меттала); 16.00 — радиои телевизионни передачий программа; 16.05 — «Доккой» яха дуккар. Литературни передача (гІалгІай меттала); 16.30 — зарядка; 16.35 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.45 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал; 18.30 — моттигерча авторий музыка; 19.00 — «Спортивни Нохч-ГІалгІайчь» яха радиожурнал (эрсий меттала); 19.30 — промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала); 19.40 — концерт.

УКВ: 9.00 — «1961-ча шерарча песни тІеха мугІараш» яха дуккар; 10.00 — Тепоркова кхоаллагІа симфони; 10.30 — «Таланти поклонники» яха спектакль; 19.00 — Соловьева Седова эстрадни концерт; 20.40 — «Мальчики» яхача спектакла концерт (нохчий меттала); 21.25 — ейгача музыка концерт; 21.50 — «Доккхача вахара шерашка» яха радиопостановка.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.30 — передачай программа; 18.35 — телевизионни кружкаш (эрсий меттала); 18.40 — доаккхача арахьерча гІулакхашта волча комментатора къамаьл; 18.55 — «Мемлекет волча аьхки тІейра — Цейлон» яха документални тІера хьийца фильм; 19.25 — Алех тІа, Петрахи представления; 20.40 — бераш доша мультфильм; 21.00 — телезрителий заявкаш концерт; 21.40 — передачай программа; 21.50 — «Хьалхара троллейбус» яха художественни фильм.

Город Грозне, Левандовски улицагІа, № 67 йолча цІагІа вахача Арсамирзоев ВахІида ше Грозне, Красная яхача улицагІа, № 6 йолча цІагІа яхача Арсамирзоева Лидия Трофимовнайцера хьалбоастарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда город Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Старопромысловски района Катаяма яхача поселкерча Херсонски улицах, № 34 йолча цІагІа яхаш йола Соколова Надежда Петровна суде деннад цу районе Шелковски улицагІа № 9 йолча цІагІа ваьаш волча Соколов Анатолий Васильевичгара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозерча Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, [illegible] [illegible] улица, 10. Телефонаш: редактора зам. — 2-67-01; бокхачволча секретара — 2-06-45; [illegible] отделаш — 2-08-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. [illegible], 10. Телефоны: зам. редактора — 2-05-01, ответственного секретаря — 2-06-45; [illegible] — 2-08-72.

«Грозненский рабочий» [illegible] типография. [illegible]

Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Проспект [illegible].

СФ02182. Заказ № 4094.